

Torsdagen den 14 december

Kl. 19.30

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Den ekonomiska politiken m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om finansutskottets betänkande 1978/79:10, skatteutskottets betänkanden 1978/79:19 och 20, socialutskottets betänkande 1978/79:21, socialförsäkringsutskottets betänkande 1978/79:13 samt arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:15.

KJELL-OLOF FELDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Gösta Bohman angrep mitt uttalande att långtidsutredningen är utmanande och orealistisk. Långtidsutredningen är ett intressant och viktigt dokument. Den visar med all önskvärd tydlighet vilka allvarliga ekonomiska problem som herr Bohman har lämnat efter sig: underskottet i utrikesaffärerna, den låga investeringsnivån i industrin, den höga arbetslösheten. Långtidsutredningen ger besked om vilket hårt och mödosamt arbete som återstår, innan svensk ekonomi kommit på fötter igen.

Det utmanande i långtidsutredningen är följande. Enligt utredningen skall praktiskt taget hela produktionsökningen i Sverige, dvs. den del som inte går åt för att betala skulderna från den Bohmanska epoken, stanna i företagen som ökade vinster, och under de närmaste fem åren skall vinsterna i näringslivet öka med sammanlagt 18 miljarder kronor. Detta är utmanande därför att det leder till en tidigare oanad ökning av en redan alltför stor koncentration av privat makt och förmögenhet.

Långtidsutredningen är orealistisk, därför att den utgår från att dessa väldiga vinstökningar skall kunna ske genom att de svenska löntagarna ökar produktionen per arbetstimme med 45 % under de närmaste fem åren samtidigt som reallönerna ligger kvar i stort sett på dagens nivå.

Gösta Bohman visar stor entusiasm över den här visionen av framtidens svenska samhälle. Hans eget språkrör, Svenska Dagbladet, har beskrivit denna framtid som en guldålder. Ja, det blir i så fall en guldålder för kapitalägarna, de 25 medlemmarna i "Guldklubben". Glädjen i högerkretsar är därför förstäelig.

Om Bohman förtjust anammar långtidsutredningens framtidsbild, beror det också på att det ger honom tillfälle att på nytt angripa den offentliga sektorn. I sitt tal gav han ett besked till löntagarna som egentligen innebär: Avstå från bättre sjukvård och acceptera mindre trygghet och mindre rättvisa. Då kanske ni kan få litet mer i lönekuvertet. Jag tycker att Gösta Bohman ändå borde dämpa sin förtjusning över det här, t. o. m. från sina egna

utgångspunkter och för sina egna politiska syften. Långtidsutredningen bekräftar nämligen det som vi har hävdad: att tillväxten och sysselsättningen i vårt land inte kan klaras i framtiden, utan att vi skapar former för sparandet och kapitalbildningen som gör att behovet av denna kapitalbildning accepteras av de breda löntagargrupperna. Vi tror, och det gör också de stora löntagarorganisationerna, att det kan ske om vi kan skapa det som vi har kallat löntagarfonder, med ett demokratiskt ägande som förstärker solidariteten och gemenskapen i det här samhället.

Detta, Gösta Bohman, var det egentliga innehållet i min kritik av långtidsutredningen.

OLOF PALME (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Bohman verkade mycket ivrig att få komma in i debatten ånyo. Jag skall strax ge herr Bohman möjlighet att komma in i debatten om han tar det litet lugnt. Jag skall alltså fatta mig kort.

Jag hade inte tillfälle att lyssna till herr Bohmans tidigare utläggningar i sin helhet. Den verkligen grundväsentliga frågan har Kjell-Olof Feldt redan ställt, och Bohmans ekonomiska synpunkter kommer sedermera säkert också att bemötas av Gunnar Sträng och andra. Men jag skall med herr Bohman ta upp en sak som kanske ligger en aning vid sidan av den här debatten, men som jag vill ta upp när jag nu har tillfälle och när jag nu ser Bohman livs levande här, och det är den egendomliga form av personkult som bedrivs inom det moderata samlingspartiet. Jag hade tillfälle att läsa herr Bohmans stora huvudanförande vid moderaternas stämma i Göteborg, där han liksom skulle ge den stora sammanfattningen av moderaternas syn på dagens och framtidens problem. Texten omfattade 14 maskinskrivna sidor. På dessa 14 sidor var jag nämnd vid namn – om jag minns rätt – 24 gånger. Jag tycker det är en något egenartad personkult – eller omvänd personkult.

Herr Bohman var ute förra veckan och talade om flygplan i Växjö. Han kom knappast fram till att det gällde flygplan, därför att på varannan rad i TT-meddelandet stod mitt namn – återigen en form av personkult.

Det där kan ta sig mycket extrema former ibland. Det finns vissa sekter som bränner dockor, in effigie, som det heter. Och det finns s. k. voodoo-sekter på olika ställen i världen som har uppstoppade dockor som de sticker med nålar i förhoppning om att det skall göra ont i originalet, som inte är närvarande.

Jag tycker nog att det här börjar ta sig sådana former att man nästan kan börja tala om grubbleri. Och i det ögonblicket finner jag det angeläget att säga att nu finns jag faktiskt här alldeles livs levande – "warts and all", som Oliver Cromwell skulle ha sagt. Herr Bohman har alltså möjlighet att så att säga få utlopp eller utlösning för sina aggressioner inte emot frånvarande personer utan mot närvarande personer. Och det tycker jag vore en mer tilltalande form för den politiska debatten.

Samtidigt som herr Bohman ju fått sakfrågor att besvara – av herr Feldt – vill jag markera denna litet egenartade form av personkult och säga: Här är jag närvarande alldeles livs levande. Var så god, min käre vän, det är krattat i manegen.

GÖSTA BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Som så många gånger förut väljer herr Palme den trista metoden att undvika att tala om ekonomi, som vi ju skulle syssla med i dag, och pratar i stället om voodookulter och annat. Och det må han ju göra.

Får jag bara säga till Kjell-Olof Feldt att jag delar hans uppfattning att långtidsutredningar är viktiga dokument. LU 75 var ett viktigt dokument, och LU 78 är ett viktigt dokument. Hade prognoserna från långtidsutredningen 1975 följts, hade vi inte överträffat de gränser för konsumtion som den utredningen uppställde och hade en del annat inte inträffat som utredningen byggde på, skulle vi inte ha råkat in i den allvarliga kris som vi befann oss i hösten 1976.

Vad långtidsutredningen 1978 bekräftar är att långtidsutredningen 1975 blev överkörd av den politiska verklighet i vilken socialdemokraterna styrde. Den nya långtidsutredningens analyser är ur den synvinkeln utomordentligt intressanta. De utgör nämligen en klar bekräftelse på hur fördärvbringande den politik var som ledde fram till 1976 års kris.

Kjell-Olof Feldt citerade mig dessutom fel. Jag sade i mitt anförande i dag att jag var djupt oroad över de analyser som utredningen gjorde. Här påstår Kjell-Olof Feldt att jag skulle vara "förtjust" över utredningen. Och så dras plötsligen Svenska Dagbladet in i bilden därför att tidningen har talat om en guldålder. Men Svenska Dagbladet tog alldeles fel när den gjorde det förhastade uttalandet. Det är ingen guldålder LU 78 förutser. Det är tvärtom en bister järnålder. Och det var dess kalla siffror som jag med stor oro citerade. De visar nämligen hur illa ställt det blivit med Sveriges ekonomi sedan mitten på 1960-talet, dvs. under den period som socialdemokraterna styrde.

I det korta konjunkturpolitiska perspektivet lyckades det för trepartiregeringen att ställa till rätta väldigt mycket. Vi vände negativa trender på nästan alla punkter uppåt, men vi har långsiktiga problem kvar, och det är de långsiktiga problemen fram emot 1983 som långtidsutredningen redovisar och som vi måste lösa. Förutsättningen för att vi skall kunna lösa de problemen är att politikerna, även socialdemokraterna, har mod att gå ut och tala om sanningen för väljarna, tala om vad som krävs av Sveriges ekonomi för att vi skall kunna få någon rätsida på den, därför att det på lång sikt ligger i löntagarnas, väljarnas och medborgarnas intresse att vi får ordning på vår ekonomi, så att vi inte en gång till ställs inför ett sådant bord som på hösten 1976: dukat med kriser och problem.

Jag är förvånad över att Kjell-Olof Feldt kan hoppa på långtidsutredningen, därför att den visar behovet av lönsamhet i näringslivet. Han vill göra gällande att utredningens betänkande är ett kapitalistiskt dokument bara därför att långtidsutredningen anser att det svenska näringslivet bör få tillbaka en del av den lönsamhet som näringslivet hade under 1970-talets första år. Är det ett alltför långtgående krav? Menar verkligen ekonomen Kjell-Olof Feldt att det är ett så uppseendeväckande krav som ställs? Har det inte fallit Kjell-Olof Feldt in att en av anledningarna till att vi har haft en kris, som trepartiregeringen började arbeta sig igenom, var just att vinstnivån och lönsamhetsnivån i det svenska näringslivet var så låg att den inte tålde

påfrestningarna efter 1974, 1975 och 1976? Har detta inte fallit Kjell-Olof Feldt in? Kjell-Olof Feldt är ju ändå ekonom.

Men, för att komma tillbaka till Olof Palme – jag skall göra det ändå!

Olof Palme påstår att skattekvoten har ökat mellan 1976 och 1978, och det påstod också Kjell-Olof Feldt tidigare. Det är nog riktigt, men då skall man också ta hänsyn till de ökande kommunalskatterna, och man skall ta hänsyn även till BNP-utvecklingen, som påverkar skattekvoten från den andra sidan. Och BNP-utvecklingen beror i sin tur på dessa väldiga överlager som man byggde upp under åren 1975 och 1976.

Hur hade skattekvoten sett ut om vi hade haft en socialdemokratisk politik? Mer än 6 % höjda arbetsgivaravgifter hade vi haft och en lång, lång, lång rad med skattehöjningsförslag som socialdemokraterna under de här två åren hade förverkligat. Vi hade legat på en betydligt högre nivå i så fall. Jag vill bara nämna två siffror.

De direkta skatteinkomsterna var år 1976 i runt tal 34 miljarder och år 1977 30 miljarder, och år 1978 var de 29 miljarder. När den nya trepartiregeringen trädde till vände vi en uppåtgående kurva med varje år ökande statliga direkta skatter. Vi vände den nedåt mot en sänkning – åren 1977 och 1978 sjönk de direkta skatterna i Sverige.

Det kan också vara intressant att erinra om de skattehöjningsförslag som socialdemokraterna lade fram 1977:

- 1) Höjda socialförsäkringsavgifter till folkpensionering
- 2) Utvidgning av socialförsäkringsavgiften för barnomsorgen till att omfatta också egenföretagare
- 3) Skärpta skatteregler för familjeföretag
- 4) Höjning av skogsvårdsavgiften
- 5) Höjning av fordonsskatten att gälla alla fordonsslag
- 6) Sänkning av den avgiftsfria delen vid uttag av egenavgifter
- 7) Höjd flaskskatt
- 8) Höjd bensinskatt
- 9) Höjd elskatt för industrin
- 10) Höjd kilometerskatt
- 11) Höjda avgifter inom lantbruksnämndernas verksamhetsområde
- 12) Höjda teletaxor.

En likadan – och f. ö. något längre – lista lade socialdemokraterna fram i början av detta år. Så tala tyst om höjd skattekvot!

KJELL-OLOF FELDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Gösta Bohman säger att 1975 års långtidsutredning kördes över av den socialdemokratiska regeringen. Får jag då påminna Gösta Bohman om att den utredningen avsåg perioden 1976–1980. Under den perioden regerade vi i tre kvarts år och Gösta Bohman i två år, så vem var det som körde över 1975 års långtidsutredning?

Herr Bohman säger att jag vill förvägra näringslivet en högre lönsamhet. Han frågar: Kan det inte få samma lönsamhet som det hade åren 1970–1973? Då har Gösta Bohman inte alls förstått vad det handlar om. Under perioden

1970–1973 kunde näringslivet ha en god lönsamhet, och reallönerna kunde samtidigt stiga. Men då var det inte Gösta Bohman som regerade. Det som nu skall ske är att vinsterna skall stiga med 30 à 40 % per år i fem år, sammanlagt med 18 miljarder, medan reallönerna skall ligga stilla. Det är en viss skillnad det, herr Bohman.

Vi skall tala om sanningen, säger Gösta Bohman. Han är alltid den stora sanningssägaren. Vad han gjorde var, att han ställde långtidsutredningens perspektiv när det gäller sparandet och kapitalbildningen som den ljusa framtidsvisionen mot skräckbilden att vi skulle få ett kollektivt sparande i löntagarfonder. Det var det som jag reagerade mot, för Gösta Bohman talade inte om sanningen. Han talade inte om innebörden av att sparandet på detta sätt skulle privatiseras, helt och hållet läggas inom de enskilda företagen. Han berättade inte om de konsekvenser det får, både för förmögenhetskonzentrationen och för möjligheterna att helt enkelt med någorlunda stabilitet och utan stora sociala spänningar eller motsättningar lösa sparandeproblemet. Men det är inte Gösta Bohman intresserad av. För Gösta Bohman och hans moderater är solidaritet alltid detsamma som tvång, och ekonomisk demokrati är ett brott mot den naturens ordning som ger fåtalet rätt att härska över de många. Därför kommer vi aldrig att förstå varandra.

Det misstag som moderaterna gör är att de går till attack mot den ekonomiska demokratin med samma blindhet och oförnuft som moderaterna, och tidigare högerpartiet, har gått till storms mot andra stora trygghetsreformer i vårt samhälle. Det blir ett stort politiskt misstag också den här gången, Gösta Bohman.

OLOF PALME (s) kort genmäle:

Herr talman! Min första replik var ägnad att i all stillsamhet påpeka att herr Bohman kasar omkring som personaggressivitetens kolportör i svensk politik. Jag tror att den schäsen i all stillsamhet gick in.

Herr Bohman räknade upp skattehöjningar som vi skulle ha föreslagit. Jag igenkände där flera saker som den borgerliga regeringen med begärlighet anammade ett år senare. Ni klippte till med bensinskatten, betydligt mer än vi hade föreslagit. Ni höjde elskatten och teleavgifterna. Gösta Bohman skräms med våra skattehöjningar, som regeringen har godtagit med dubbel, tredubbel eller fyrdubbel råge.

Men det är inte detta som vi diskuterar nu. Vi diskuterar ett parti och en s. k. sanningssägare, som gick ut och talade om för svenska folket att det går att sänka skatten om bara viljan finns. Samma parti har i regeringen medverkat till den största skärpningen av det totala skattetrycket som någonsin ägt rum i vårt land under en tidsperiod av två år. Man har skyltt på kommunalskatten och sagt att man sänkte några skatter och höjde andra. Men fakta kvarstår, och det är fråga om enkla allmänmoraliska fakta. Herr Bohman gick ut och talade om för svenska folket att det går att sänka skatten om bara viljan finns. Herr Bohman visade i praktiken att det går att höja skattetrycket mer än vad socialdemokraterna någonsin gjorde om bara viljan – eller vad man skall kalla det – finns. Det är fakta.

Sedan om löntagarfonder och löntagare, arbetare, tjänstemän – de som ni har pressat ner standarden för. Och det vill ni att vi skall berömma er för!

Den av herr Bohman hyllade långtidsutredningen säger att löntagarna skall öka sin produktivitet med 7 % per år, dvs. att de skall flytta runt i landet och mellan olika branscher. De skall öka sitt arbetstempo. De skall få knappast någon reallönestegring alls, men de skall se kapitalägarnas vinster mångdubblas och öka med 18 miljarder.

Jag säger, och det är ett demokratiskt påstående: Detta går icke att genomföra i en demokrati med fria fackföreningsrörelser. Det kan aldrig fackföreningarna och deras medlemmar acceptera. Om herr Bohman tror att han skall kunna tvinga igenom detta med en konservativ politik, så kan det icke ske med bevarande av en fri fackföreningsrörelse och egentligen inte heller med bevarande av en pluralistisk demokrati.

GÖSTA BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talmän! Tycker herr talmannen att det är en rättvis debattordning att jag skall tvingas att på tre minuter replikera två talare? Jag tycker det inte.

När jag talar om siffror och redovisar kalla fakta, mina herrar Feldt och Palme, börjar ni tala om ideologier, därför att siffrorna blir besvärande. Jag kan också ställa upp i en debatt om ideologier, men låt oss ta den för sig själv.

Herr Feldt hoppade på mig därför att jag talade om den offentliga sektorns expansion. Han menade att jag gav uttryck för en brist på solidaritet. Låt mig citera LO:s egen ordförande, som säger att "vi nu tvingas se sanningen i vitögat och börjar ta upp också brutala frågeställningar". Han fortsätter: "Vi har inte råd med en fortsatt snabb offentlig expansion." Han menar att vi måste skära ner den offentliga sektorn. Beskyll också LO:s ordförande för bristande solidaritet, så är Kjell-Olof Feldt i varje fall rättvis!

Den borgerliga regeringen har höjt skattetrycket, säger Olof Palme. Ja, skattekvoten är högre, och jag har förklarat varför: höjda kommunalskatter, en sänkt BNP-utveckling, därför att lageruppbbyggnaden var som den var. Och hade socialdemokraterna fått igenom sina förslag hade skattetrycket höjts med inte mindre än 9 miljarder kronor under de här åren.

Kjell-Olof Feldt måste väl ändå ha klart för sig att 1975 års långtidsutredning byggde sina uttalanden på vissa prognoser om kostnadsutvecklingen och vissa antaganden om fördelningen av konsumtionen mellan den offentliga sektorn och den privata sektorn. Den verklighet som socialdemokraterna styrde under långtidsutredningens första år körde över de prognoser som långtidsutredningen visade. Konsumtionen blev väsentligt mycket högre än vad även riksdagen ansåg vara lämpligt. Detta var *en* av förklaringarna till att krisen var så allvarlig hösten 1976 som den faktiskt var.

För att den kalkyl som 1978 års långtidsutredning lägger fram skall hålla och vi skall få en bättre ekonomi i Sverige krävs det att vi investerar mera, tar nya initiativ och arbetar mera. Är det någon i den här kammaren som tror att

små och medelstora företagare har lust att investera, när de har hotet från de kollektiva löntagarfonderna över sig, när de vet att makten över och ägandet av företagen skall tas över, om företagen växer och blir stora?

Sanningen om det finansiella sparandet i företagssektorn är att detta under 1970-talet har gått ner väsentligt. En förklaring till att vi tvingats låna utomlands är att det finansiella sparandet i både företagssektorn och den statliga sektorn har sjunkit. Vi har därför fått ikläda oss en stor upplåningsbörda. Genom att förbättra det finansiella sparandet i företagen slipper vi låna pengar utomlands, och det är därför som långtidsutredningen räknar med en förbättring av det finansiella sparandet i den sektorn. Det är en av de nödvändiga förutsättningarna för att vi åter skall få balans i ekonomin. Och balans i ekonomin betyder tryggad sysselsättning och tryggt välstånd i fortsättningen. Det bortser både herr Feldt och herr Palme ifrån, när de för sina resonemang här i dag. Jag tycker att det är utomordentligt beklagligt, därför att ni vet bättre. I varje fall vet Kjell-Olof Feldt bättre – det är jag övertygad om.

Statsministern O. A. ULLSTEN:

Herr talman! Det har nu inträffat att den vanligtvis talföre och debattglade budget- och ekonomiministern tillfälligtvis i kväll helt har tappat rösten. Därför får kammarens ledamöter hålla till godo med mig.

Det har nu, herr talman, gått två månader sedan vi fick en liberal minoritetsregering i Sverige. Det är givet att den nya situation som det här har skapat också leder till nya villkor i olika avseenden för riksdagsarbetet. Det är naturligt att varje parti i motioner och på annat sätt först talar om vad det står i de olika frågor det gäller, och lika naturligt och nödvändigt är det att partierna sedan under riksdagsbehandlingen förmår samla sig till beslut som är ansvarsfulla och som blir till nytta för människorna i vårt land. Den erfarenhet vi hittills har – jag tänker då i första hand på behandlingen av de stora frågorna, det stimulanspaket som vi just nu diskuterar och som är viktigt för landets ekonomi, och den s. k. varvspropositionen – visar att riksdagen fungerar också i det här läget. Den träta som pågått här om proceduren i utskotten rubbar knappast den bilden. Sådana debatter, hur onödiga de i regel än är, hör så att säga till rutinen. Det gör också det allmänna skallet på hur riksdagen som sådan fungerar.

Det verkar som om varje parlamentariskt läge skulle ge sin typ av näring åt den trätan. Det finns alltid de som tar chansen att tala om folkstyrets och riksdagens allmänna bedrövlighet. Så var det när socialdemokraterna ensam eller tillsammans med kommunisterna hade majoritet. Då kallades den halvan av riksdagen för ett eländigt transportkompani, och oppositionen var ungefär lika eländig varje gång den tog sig orådet före att framställa olika förslag beroende på vilket parti det var som tog till orda. Så var det också under jämviktsriksdagen, som våra grundlagsfäder i all sin vishet skapade förutsättningar för. I de flesta fall talade vi oss samman till vettiga lösningar, ofta efter regelrätta förhandlingar. I några fall blev det lottning, och då kallades hela riksdagen för en tombola. Så var det delvis också under

trepartiregeringens tid, när majoriteten anklagades av oppositionen för att osjälvständigt och omedgörligt lotsa regeringens förslag genom riksdagen. Så är det på sina håll nu också. Nu framhålls det förhållandet att man är beredd att lyssna på varandra och ibland kompromissa som ett uttryck för vad som ibland har kallats macklande och vacklande, ett sätt att undergräva respekten för demokratin.

I själva verket är det vi upplevt under 1970-talet exempel på olika former av demokrati i arbete, alla förutsedda i vår författning. Det är en självklar del av demokratin att formerna växlar beroende på de parlamentariska förutsättningarna. Samspelet mellan regering och riksdag, och riksdagens roll, blir olika beroende på om vi har en enpartiregering med majoritet bakom sig i riksdagen, en jämviktsriksdag, en majoritetskoalition eller en minoritetsregering.

Det är givet att vi som minoritetsregering har all anledning att möta riksdagen med en öppen och ödmjuk hållning sedan vi presenterat regeringens egna uppfattningar och förslag. Jag har därför inte mycket till övers vare sig för det stadigt återkommande och ständigt lika motsägelsefulla gnället på riksdagen eller för tanken att det skulle vara något önskvärt att ha hårda blocklåsningar i svensk politik. Vi måste kunna samtala med varandra och samverka när sakfrågorna gör det naturligt.

I bl. a. försvaret för inflations skydd i skattesystemet – en av de viktigaste skattepolitiska reformerna någonsin – har folkpartiet, centerpartiet och moderaterna kunnat förenas. När det gäller t. ex. åtgärder för att omvandla varven i socialt acceptabla former – som jag tidigare varit inne på och som jag tycker det finns anledning att betrakta som en av de stora näringspolitiska satsningarna – har regeringen på många väsentliga punkter fått stöd även av socialdemokraterna. Avgörande för oss är att det blir vettiga och väl underbyggda beslut. Och allt tyder på att det blir det också när riksdagen någon gång i morgon skall gå till votering i den fråga som vi nu debatterar.

Visserligen får man när man hör Olof Palme och en del andra socialdemokrater tala det intrycket att det här skulle finnas ett bråddjup mellan de förslag som diskuteras: å ena sidan socialdemokraterna som värnar om välfärd och de svaga i samhället, och å andra sidan den ondsinta trepartiregeringen, efterföljd av en minst lika ondsint folkpartiregering som ägnar sig åt att köra ekonomin i botten, medvetet klämma åt pensionärer, sjuka och inkomstsvaga. Jag förstår tanken i och för sig: det behövs något för galleriet! Men när skillnaden mellan agitationen och verkligheten blir för uppenbar, även för de egna, så tror jag att den missar effekten. Kanske påverkar också den här sortens debattkonster det anseende för politikerna som inte minst Olof Palme väldigt ofta säger sig vilja värna.

Det är ändå så att den här debatten kommer att sluta med att regeringens stimulanspaket i allt väsentligt går igenom. Därmed fullföljs en framgångsrik ekonomisk politik. Barnbidragen höjs mer än vad som svarar mot inflationen. Det blir alltså en realförstärkning. Pensionärerna kommer att få högre skatteavdrag. Man skall kunna ha en större sidoinkomst av arbete eller

tjänstepension utan att behöva betala skatt. Inflationsskyddet bevaras i skattesystemet. Det är särskilt viktigt för de breda grupperna av arbetare och tjänstemän som finns i inkomstlägen där progressionen är stark. Inflationsskyddet utvidgas nu också till att gälla grundavdraget genom uppräknig av den särskilda skattereduktionen. Det betyder mest för lägre inkomsttagare genom att det ger lika mycket i kronor räknat som för de högre inkomsttagarna. Skatteavdraget för underhållsbidraget höjs också. Stora stimulanser ges till investeringar under 1979.

En viss lättnad av inkomstskatten utöver inflationsskyddet genomförs. Jag beklagar självklart att regeringen inte kunde få full förståelse för att vi redan 1979 borde sänka marginalsatterna ännu mera. Samtidigt är dock det som vi nu diskuterar ett stimulanspaket där man inte kan vara alldeles säker på vad som är den exakt rätta storleken av stimulanserna. Jag räknar med, bl. a. efter de uttalanden i olika sammanhang som gjorts av alla de fyra partierna, att det skall vara möjligt att ha sänkta marginalsatter i breda inkomstskikt som en central del i vårens skatteförslag, och att det också skall kunna få stöd av riksdagen.

Att riksdagen här samlas till en reform är ett viktigt löntagarkrav som regeringen för sin del är bestämt inriktad på att hävda. Regeringens ekonomiska politik har givetvis ifrågasatts, och ifrågasatts från olika håll, även om den alltså nu tycks samla en majoritet i riksdagen.

Socialdemokraterna för sin del menar att stimulanserna borde ha satts in tidigare och hänvisar till sina förslag i våras. Till det finns bl. a. två saker att säga. För det första: när riksdagen på trepartiregeringens förslag tog bort den allmänna arbetsgivaravgiften – en åtgärd som socialdemokraterna då motsatte sig – innebar det en större stimulans än den som låg i oppositionens förslag. För det andra: det är bara genom den bättre balansen i ekonomin som vi nu kan tillåta oss en mera expansiv politik. Och denna bättre balans har vi fått tack vare devalveringarna och andra regeringsåtgärder som oppositionen då liksom nu kritiserar, och kritiserar ganska starkt.

Det är över huvud taget litet märkligt – det har slagit mig efter det att jag lyssnat till debatten här i dag – hur man ifrån framför allt socialdemokratiskt håll för den här debatten om den politik som förts på det ekonomiska området, och den som bör föras, nästan utan att man nämner frågan om det relativa kostnadsläget för svenskt näringsliv. Och i den mån man gör det innebär det snarast att man skärper kritiken, t. ex. mot devalveringen och den därav föranledda åtgärden att lämna orm-samarbetet.

Från andra håll menar man att det är farligt att nu låta den privata konsumtionen åter öka på det sätt som regeringen bedömer rimligt.

Det är givet att vi står inför ett besvärligt balansproblem. När vi anser att man bör sikta in sig på en ökning av den privata konsumtionen, tycker vi ändå att vi har en rad goda skäl för detta. Jag vet att flera talare från folkpartiet under dagen har redogjort för de argumenten.

1. Under den snabba konsumtionsökningen åren 1974–1976 expanderade handeln utifrån förutsättningen att ökningen skulle kunna fortsätta i ungefär samma takt även framöver. När så försäljningsvolymen minskar, blir det i

Torsdagen den
14 december 1978

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

längden svårt att klara kostnadsökningarna utan att höja priserna. Om vi åter får en viss konsumtionsökning, vilket vi nu eftersträvar, får handeln lättare att hålla tillbaka prisökningarna. Detta är utan tvekan ett av de viktigaste målen för den ekonomiska politiken.

2. Om vi flera år i följd skulle pressa ned den privata konsumtionen finns det risk för att vi slår ut hemmamarknadsföretag, som vi senare skulle behöva för att kunna konkurrera med importen.

3. Om vi i hög grad utnyttjar industrins produktionsförmåga – och det hoppas vi kunna göra genom att skapa större efterfrågan 1979 – kan vi också öka produktiviteten och därmed få en lägre kostnad per producerad enhet. Också det bidrar till att hålla nere prisnivån.

4. Det är rimligt att löntagarna får en viss löneökning efter skatt 1979 efter två år med minskande realstandard. Det positiva resultatet av den ekonomiska sanering som de har bidragit till genom att åstadkomma ett försiktigt löneavtal talar för detta. Men det borde också i sak kunna leda till att man underlättar ett ansvarsfullt löneavtal såsom ett resultat av de förhandlingar som skall påbörjas under slutet av nästa år.

5. Vi bedömer det så att den genomsnittliga ökningen av den privata konsumtionen 1977–1979 innebär en utveckling av den privata konsumtionen som ligger väl inom ramen för vad det långsiktigt finns utrymme för. Vi utgår då från att hushållssparandet skall hålla sig på en fortsatt hög nivå. Vi menar att ett högt hushållssparande gör det samhällsekonomiskt lättare att dämpa skattekraven.

Det finns inte – det har framhållits av flera talare här och man har varit rörande ense – för den skull anledning att tala om att vi nu är på väg in i någon ekonomisk guldålder. Det finns framöver inte plats för en bekymmersfri löftespolitik. Det är särskilt viktigt att framhålla detta med tanke på att vi har en valärsvär framför oss, då riksdagen skall ta ställning till regeringens budgetförslag. Budgetpolitiken måste präglas av stor återhållsamhet med utgifterna för att vi skall undgå att förstöra det goda som har uppnåtts.

Det gäller naturligtvis då inte bara det kortsiktiga perspektivet – det som har med nästa års budget att göra – utan det gäller också i hög grad reformer som kommer att kosta pengar först under kommande budgetår. Vi får inte ställa ut växlar igen på framtiden utan att samtidigt skapa möjligheter att infria dem. Vi bör inte åsamka oss nya stora in-teckningar, som gör det svårt att lägga om finanspolitiken i mer restriktiv riktning, om det skulle bli motiverat. Åtskilliga har från olika utgångspunkter siat om den risken i framtiden.

Så, herr talman, till en annan del av denna debatt. Socialdemokraterna har under hela dagen, liksom under tidigare debatter när vi har diskuterat den ekonomiska politiken, med stor målmedvetenhet drivit tesen att regeringen för en orättfärdig fördelningspolitik. Det finns faktiskt inga som helst belägg i siffror för detta påstående, vilket också oppositionens egna inlägg i hög grad har givit vittnesbörd om. Det var nödvändigt att använda 1977 för att återställa Sveriges konkurrensförmåga och lägga den grund som gör att vår ekonomi nu kan friskna till. Devalveringen och åtstramningen var centrala

inslag i den politiken. De innebar ofrånkomligt vissa påfrestningar när de sattes in. Men som LO-ekonomerna konstaterat i sin höstrapport var regeringens åtgärder att se som en "efterhandskorrektion" till de beslut tidigare under 1970-talet som "grundade sig på alltför optimistiska bedömningar av den svenska industrins konkurrensläge".

Låt oss då se vad den här politiken har inneburit, den som beskrivs som ett medvetet försök att förändra inkomstfördelningen i landet till de små inkomsttagarnas nackdel.

Den ekonomiska politiken allmänt, till att börja med, måste rimligen, som jag ser det, ha legat i de breda löntagargruppernas intresse. eftersom den handlade om ett försök att återge svensk industri dess konkurrenskraft. göra det möjligt för den att gå på offensiven. att sälja mer framgångsrikt både på den internationella marknaden och här hemma.

Förbättringarna när det gäller näringslivets villkor sker stegvis som alltid. Först har företagen fått flera order genom de åtgärder som har vidtagits, och det har gjort att de kunnat sälja ut av sina stora lager. När överlagren är avbetade, kan de öka produktionen. I en sista del av uppgången, där man kör för fullt och vinsterna normaliseras, kommer så investeringar och nyanställningar. Vi försöker nu tidigarelägga denna sista fas genom investeringsstimulanser, nyrekryteringsstöd och en del andra åtgärder.

Under den tid det tar innan en bättre ekonomi ger påtagliga utslag också i ökad sysselsättning har det varit och är regeringens främsta ambition att bekämpa arbetslösheten. Knappast någonting betyder rimligen mer fördelningspolitiskt än att arbetslösheten hålls på en låg nivå. Därför gör vi också den här vintern mycket stora arbetsmarknadspolitiska insatser med särskild inriktning på ungdomar. Resultatet har blivit att arbetslösheten kunnat pressas ner under både oktober och november, vilket i sig är ganska anmärkningsvärt på ett positivt sätt.

Ibland säger man litet föraktfullt – förvånande nog även i motioner från partier som brukar hylla arbetsmarknadspolitiska insatser – att dessa åtgärder egentligen bara döljer arbetslösheten. Jag har ganska svårt att förstå den synpunkten, alldeles oavsett från vilket håll den framförs. Vår aktiva arbetsmarknadspolitik utgör ju en avgörande skillnad mellan ett samhälle som tar sitt sociala ansvar och ett där man likgiltigt accepterar att arbetslösheten skjuter i höjden. Sådana samhällen finns förvisso, även på ganska nära håll och även med andra politiska regimer än den vi har.

Genom beredskapsarbeten, tidigareläggning av industribeställningar m. m. kan nyttiga projekt genomföras. Genom arbetsmarknadsutbildning får människor bättre möjligheter att finna jobb som är trygga och som de trivs med.

För det andra har den förda politiken inneburit att inflationen kunnat pressas ned på ett anmärkningsvärt sätt. Vid sidan av hög arbetslöshet är snabb inflation det stora hotet mot en rättfärdig fördelning. Inflationen omfördelar förmögenheter från sparare till låntagare. Den gynnar de starka och smarta på bekostnad av de små och svaga. Därför är det så viktigt att vi sedan i mars i år nått ner till en inflation på ca 4 % i årstakt.

Prisuppgången är särskilt låg för dagligvaror. Vi klarar med bred marginal prisklausulen i löneavtalen. Därmed har avtalen fått ett bättre innehåll för löntagarna än de hade vågat hoppas på i våras. Sänkta priser på framför allt dagligvaror betyder relativt sett mera, som framhållits i den här debatten från olika håll, för personer med lägre inkomster än för personer med högre inkomster.

För det tredje innebär den här politiken att man håller löftena till pensionärerna om förbättringar för dem, något som förvisso har ifrågasatts i debatten på senare tid. Vidare har stödet till barnfamiljerna kunnat bibehållas och förbättras.

Det är alltid möjligt att diskutera vilken exakt nivå olika bidragshöjningar skall ha, men ingen kan förneka att betydande insatser görs för pensionärer och barnfamiljer och att detta är ett viktigt inslag i en politik som går ut på att fördela resurser på ett rättvisare sätt. Kvar är då skattepolitiken, som det stora exemplet, enligt kritikerna, på en orättfärdig fördelningspolitik. Här har kritiken förvisso varit ganska hård ibland. Vissa anser att vi sänker marginalskatterna för mycket, andra att vi sänker dem för litet. Till den senare gruppen hör framför allt löntagarnas organisationer, inte minst TCO och dess olika förbund. Där menar man att sänkningar högre upp på skalan av marginalskatterna skulle vara ett rimligt krav. Mot den bakgrunden är det faktiskt litet svårförståeligt att man från socialdemokratiskt håll menar att den lilla blygsamma justering som nu gjorts skulle vara ett led i den allmänna utsugningspolitik som folkpartiregeringen sägs ägna sig åt.

Man kan naturligtvis ha olika meningar om hur skatteskalorna skall se ut, men att påstå att det går att sänka skatterna inom ett progressivt skattesystem utan att det ger mer i kronor för den som har högre inkomst är litet fånigt, allra helst som den effekten återfinns i alla de skatteförslag som legat för behandling på riksdagens bord denna gång, liksom alla gånger tidigare när man diskuterat skattesänkning.

Att påstå att skillnaden mellan de olika förslagen – det rör sig som mest om ett par tiotus i månaden – skulle vara en skillnad som markerar rågången mellan en reaktionär och en progressiv skattepolitik, det tycker jag också ter sig en aning överdrivet.

Dessutom är det faktiskt så, herr talman, att vad vi nu diskuterar inte i första hand är en stor skattereform, utan ett ekonomiskt stimulanspaket, där en liten marginalskattesänkning finns med som en av åtskilliga komponenter. Den enda stora skattefråga vi skall rösta om efter denna debatt är om inflationsskyddet skall vara kvar eller inte. I den frågan sade Gunnar Myrdal i en uppmärksamman artikel häromsistens, att han inte "rationellt kan försvara att progressiviteten skall, utan övervägande och lagstiftning, helt automatiskt stegras genom inflationen". Jag har inte heller hört någon av hans partivänner här i kammaren som har kunnat göra det.

Strävan att sänka marginalskatterna är också den ett dåligt exempel på det som kallas orättfärdig fördelningspolitik. De verkligen rika och smarta klarar sig nog undan marginaleffekternas verkningar, bl. a. genom att de har betydande möjligheter att skaffa avdrag på olika sätt. I själva verket blir

allehanda ekonomiska manövrer särskilt lönsamma för dem just genom att marginalsatterna förblir höga.

Nej, det är framför allt barnfamiljerna i de helt vanliga inkomstlägena som hamnar i skatte- och bidragsfällan, vilket gör att de inte med egna ansträngningar kan förbättra sin standard. Det är detta som gör det så angeläget att ge sig i kast med en rejäl skattereform.

Vi kommer att behöva höga skatter också i framtiden för att klara de viktiga sociala åtaganden som i varje fall de flesta av oss här i kammaren är överens om. För att kunna föra den fördelningspolitik som vi vill ha, för att kunna ge barnfamiljerna en bättre standard, för att kunna ge de många äldre en bättre vård, för att kunna ge pensionärerna en garanti för att de får behålla sina pensioner och får behålla de inflationsskyddande mekanismer som finns i dag. För att kunna föra en rättfärdig fördelningspolitik och för att vi skall kunna föra en avancerad välfärdspolitik behöver vi ett högt skattetryck. Just därför är det särskilt angeläget att det instrument vi har till vårt förfogande för att ta in skatterna också upplevs som någorlunda rimligt.

Som jag ser det, herr talman, har vi kommit en bit på väg i ansträngningarna att vinna tillbaka styrkan i den svenska ekonomin. Nu gäller det att på längre sikt fullfölja det arbetet.

Långtidsutredningen är ett viktigt hjälpmedel. Den går nu ut på remiss. I den reviderade finansplanen i vår avser regeringen att redovisa sina slutsatser. Däremot har vi inte gjort det hittills, vilket har påståtts.

Jag skall inte gå närmare in på långtidsutredningen. Vad den visar är att vi har möjlighet att åter få år av snabb industriell expansion och växtkraft. Hur det skall gå beror till inte så liten del på vad som händer i världsekonomin, i länderna runt omkring oss, men mest på hur vi själva handlar. Vi i Sverige bör ha bättre sociala förutsättningar än de flesta andra länder att med gemensamma ansträngningar och samfällt ansvar ta vara på de möjligheter som finns. Vi har löntagarorganisationer med ett brett samhällsperspektiv och fackliga ledare som vågar förklara även obchagliga sanningar om krav på omställning och behov av återhållsamhet för sina medlemmar. Den svenska modellen för relationerna på arbetsmarknaden och ett vidare samhällsansvar har hittills väl bestått provet.

Jag skulle gärna se att man från näringslivshåll svarade med att gå in i ett konstruktivt samtal om hur ett ökat företagssparande skall kunna ske i former som löntagarna kan acceptera, allra helst som man ju från alla håll hävdar att ett ökat företagssparande är nödvändigt för att långtidsutredningens mål skall kunna uppnås.

I politiken är det vårt gemensamma ansvar att avstå från att konkurrera om överbud och att inte skapa felaktiga förväntningar om att förbättringar kan åstadkommas utan förändringar. Det är heller inte genom hård polarisering i samhället och i politiken som vi kan samla olika grupper av svenska folket i ansträngningarna att investera för framtiden. Vi behöver nu gemensamt verka för återhämtning, och det kan bara ske framgångsrikt på en grund av solidaritet, samverkan och hänsyn.

OLOF PALME (s) kort genmäle:

Herr talman! Från utgångspunkten att Ola Ullsten ville vara ödmjuk, så tycker jag att han var påfallande mästrande i sitt anförande – fast nu vet jag ju inte riktigt om det är med Ola Ullsten eller med Ingemar Mundebos sjuka hals som jag för en dialog och vem som är skyldig till vad.

Men det är inte så att detta med utskott är småtterier som de här parlamentarikerna nu håller på med. För oss var det något ytterst allvarligt – och här här folkpartiet ett stort ansvar – att man inte följde vad vi anser vara självklara parlamentariska spelregler utan skapade formella majoriteter för att nå en viss röstningsprocedur, när det inte fanns reella majoriteter.

Det är inte heller så att vi talar för galleriet, när vi talar om de växande sociala klyftorna och den sjunkande levnadsstandarden för vanliga löntagare. Nej, vi talar utifrån erfarenheten att just de mindre inkomsttagarna har fått sin standard sänkt med tusentals kronor, samtidigt som de sett andra grupper få en förbättrad standard. Jag har inte kallat det för utsugning, men jag har sagt att folkpartiet har stått för en orättvis fördelningspolitik, som jag klart belyste i mitt ganska långa anförande tidigare i dag.

Nu säger Ola Ullsten att han har tröst att ge på olika sätt. Han tröstar med att det skulle vara så roligt för de mindre inkomsttagarna att man sänkte arbetsgivaravgiften – det skulle vara till deras gagn – och sänkte skatterna för högre inkomsttagare. Detta har något karaktären av att du skall få kalvstek i himmelens höjd – det var liksom den gamla högerargumentationen, att om man bara förbättrade villkoren för de bättre ställda, så skulle så småningom det där sippra ner till de fattiga. Men det har de fattiga icke i modern tid gått på.

Och detta att företagarna icke betalar avgift till barnomsorgen – skall löntagarna vara glada över det också och säga att det är en insats i jämlikhetens intresse?

Vidare är man förnöjd med riksdagen. Det är klart att i näringspolitiken är det bra med en minoritetsregering, för det har givit oss möjlighet att hålla undan moderaterna och göra om de näringspolitiska propositionerna i mycket väsentlig grad. Det har varit en fördel.

Skatteförslaget har ju blivit väl så omgjort i riksdagen, och när det blev en krona kvar, så kanske den Ullstenska och Mundeboska förnöjsamheten är litet förundrande. Men för en arbetare och en tjänsteman med 50 000–60 000 kronors inkomst är vårt förslag ganska många kronor bättre än folkpartiets. Framför allt för 90 % av de förvärvsarbetsande kvinnorna är det rätt många kronor, och viktiga kronor.

Men det är själva färdriktningen som är det oroande, som jag sade i förmiddags, nämligen att folkpartiet går in för en politik som innebär ökade klyftor. Det är sorgligt för det var icke alldeles nödvändigt. Men jag fick mina onda aningar när jag såg Ola Ullsten i TV stå och säga: Ja, men det går ju väldigt bra att minoritetsregera, för i allt som gäller den ekonomiska politiken skall vi samarbeta med moderaterna, och med socialdemokraterna skall vi samarbeta om familjepolitik och kanariefåglar och litet sådant. Det förebyggande en högeravridning av politiken som dess värre också har inträffat.

Men denna förnöjsamhet – eller förnöjelse – tror jag inte nödvändigtvis lugnar människornas oro. Låt mig ta det konkret: Vi har ett budgetunderskott som uppgår till en tiondel av vår samlade produktion. Från allt fler håll varnar man för de samhällsekonomiska effekterna av detta enorma budgetunderskott – inflationsrisker, spekulationsrisker osv.

Vi har en borgerlig majoritet här i kammaren. Men dessa borgerliga partier och denna borgerliga regering håller samtidigt på med – och har sysslat med det under dagen – en omfattande skattepolitisk löfteskarusell som, förmodar jag, skall snurra snabbare ju närmare valet vi kommer. Moderaterna lovar omfattande framtida marginalskattesänkningar och direkta sänkningar. Vi har i dag från moderat håll fått höra en mer cynisk skatteverkulans än på länge, och det vill inte säga litet. Centern röstar i dag mot en politik som ligger i linje med det man har lovat, men i stället utställer man stora löften om kommunalskatteåtgärder och vårdnadsbidrag.

TREDJE VICE TALMANNEN lät nu klubban falla och yttrade:

Jag får erinra om att Olof Palme har fått genmäle med anledning av Ola Ullstens anförande.

Talaren fortsatte:

Jaha, men jag sammanfattar vad som har hänt under dagen.

Folkpartisterna talar likaså om framtida skattesänkningar, i stort sett i linje med moderaterna, men möjligen litet blygsammare.

Eftersom Ola Ullsten i dag är den verkställande borgerlige deltagaren i denna debatt vill jag fråga honom: Är det förenligt med en budgetministers eller en statsministers ansvar för landets ekonomi att när vi har historiens största budgetunderskott utfärda stora skattesänkningsslöften utan att anvisa hur dessa skattesänkningar skall betalas och hur detta budgetunderskott skall rättas till? Och om det är så, vilka andra skatter skall höjas för att vi skall få balans i statens affärer, eller vilka nedskärningar skall ske?

LARS WERNER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Efter den lika ordrika som innehållslösa regeringsförklaringen blev propositionen om inriktningen av den ekonomiska politiken det första större dokument där folkpartiregeringen fick tillfälle att visa hur den tänkte utöva regeringsmakten. Det visar att skillnaden mellan vad man sade i valrörelsen 1976 och dagens verklighet i regeringsutövningen är ganska stor.

I valrörelsen hette det att i folkpartiets Sverige växer inte storföretagen ihop med staten, där skall det löna sig att arbeta, där finns det jämlikhet mellan män och kvinnor, där finns det närdemokrati och där får vi sociala reformer utan socialism. Så lät det för ett par år sedan.

Ingen kan väl i dag påstå att sammanväxten mellan storföretagen och staten har upphört under den tid som folkpartiet har delat regeringsansvaret med andra partier eller har regerat självt. Vi har fått Svenskt Stål AB och AB Svenska Varv. Som kronan på verket satte folkpartiet företrädare för

aktiekapitalet direkt på regeringstaburetterna – låt vara att det skedde litet öppnare än vad som var fallet vid de sammankomster med företrädare för storfinansen som den socialdemokratiska regeringen på sin tid införde. Detta vittnar definitivt inte om någon ny och annorlunda politik.

Nu har folkpartiet visat vad man menar med att det skall löna sig att arbeta. Det gäller nämligen inte alla i lika hög grad. Folkpartiets skattepolitik har en mycket bestämd profil: ju högre inkomster, desto större skattelättnader. Alla de som har små inkomster är egentligen ointressanta i folkpartiets Sverige. Att det skall löna sig att arbeta är tydligen inte så nödvändigt när det gäller dem.

Folkpartiet har blåst till kamp mot den solidariska skattepolitiken, som är grundvalen för det sociala reformsystemet, som utgår från principen skatt efter förmåga och som innehåller i varje fall en möjlighet till en högre grad av jämlikhet.

Men jämlikhet är uppenbarligen inte något som folkpartiet kommer att arbeta för. Det är ett påstående som besannas om man ser på vad folkpartiet är berett att göra för att främja jämställdheten mellan män och kvinnor. Man vill införa en lag mot könsdiskriminering. Nåväl, gör det! Men tro inte för ett ögonblick att diskrimineringen av kvinnorna i samhället avskaffas med detta! Tro inte heller att ett betydelsefullt steg har tagits i den riktningen! Den grundläggande förutsättningen för kvinnornas frigörelse är nämligen ekonomiskt oberoende, och det förutsätter i sin tur jobb som det går att försörja sig på. Det måste alltså skapas arbetstillfällen för kvinnorna. Det är då inte nog med deltidsarbeten, eftersom det bara är de bäst utbildade och högst betalda som kan klara sig på ett deltidsarbete. Det måste till heltidsarbeten, och dessutom måste barnomsorgen byggas ut så att kvinnorna kan ta heltidsarbete.

Men vad gör folkpartiregeringen åt det? Jo, i stället för att skapa nya jobb vill man lägga ner dem som finns. Hade regeringen fått råda, skulle sömmerskorna vid Algots Nord ha kastats ut i arbetslöshet från årsskiftet. Så mycket betyder kvinnornas rätt till arbete för folkpartiet.

Häromdagen fick vi besked om vad regeringen tänker göra för att se till att utbyggnaden av barnomsorgen genomförs. Det står i dag klart att kommunerna inte förmår fullfölja sin del av 1976 års avtal om utbyggnaden av barnomsorgen. Regeringen tänker nu sent omsider höja anslagen till barnomsorgen. Men man är inte beredd att lägga fram planer som syftar till full behovstäckning, dvs. rätt till plats på daghem eller fritidshem för alla barn. Man är ännu mindre beredd att låta staten stå för kostnaderna.

Det finns alltså ingen grund för att fästa någon som helst tilltro till folkpartiets vackra tal om jämställdhet mellan män och kvinnor, så länge man inte är beredd att använda sin regeringsposition för att föreslå konkreta åtgärder för att skapa jobb och bygga ut barnomsorgen i full utsträckning.

Detta var några exempel på hur folkpartiets konkreta politik i regeringsutövning ser ut. Sammantaget innebär det att folkpartiregeringen fortsätter den tidigare borgerliga trepartiregeringens löntagarfientliga politik. Det finns ingen kvalitativ skillnad mellan den politik folkpartiet förde tillsammans med

de andra borgerliga partierna och den politik som man för ensam i regeringsställning. Huvudinriktningen är fortfarande att krisens bördor skall bäras av löntagarna, medan företagen skall hållas skadeslösa. Det arvet från Gösta Bohmans trepartiregering fövaltar herr Ullsten ganska väl.

Statsministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Det är ju så med herr Werner att det egentligen inte spelar någon roll i vilket sammanhang han går upp i talarstolen: alla andra partiföreträdare i detta hus försöker enligt honom att driva igenom en politik som är löntagarfientlig. Detta omdöme har han också i dag när vi diskuterar ett stimulanspaket, som just har till syfte att ge löntagarna litet mer att köpa för. På vilket sätt detta skulle kunna anses vara löntagarfientlig politik har jag litet svårt att fatta. Men herr Werner kanske förklarar sig litet utförligare.

Det var ju tråkigt att Olof Palme tyckte att jag lät mästrande. Det var alls inte meningen. Jag tyckte bara att det fanns en alltför bred klyfta mellan den väldiga agitationen mot den politik som skulle leda till allmänt elände i landet och den faktiska verklighet som vi upplever runt omkring oss. F. ö. noterade jag att det nu finns en bred samling i riksdagen för den del av den ekonomiska politiken som dagens debatt gäller och att vi lyckats åstadkomma politisk samling också i den stora näringspolitiska frågan, hur vi skall kunna lösa den besvärliga varvskrisen.

Men min huvudsynpunkt, som Olof Palme inte alls tog upp, var att det i hans och andra socialdemokraters inlägg under dagen saknas belägg för det påstående som varit grundtonen, nämligen att den här regeringen liksom trepartiregeringen skulle föra en politik som innebar en orättfärdig fördelning av Sveriges resurser.

Jag pekade på fyra inslag i den här politiken, som jag menar hade den precis motsatta effekten.

Jag pekade på den ekonomiska politiken som – det är inte bara en värdering utan ett faktum – har lett till att vi har fått mera fart i ekonomin, att vi har kunnat hejda arbetslösheten, att vi har kunnat återge de svenska företagen deras konkurrensförmåga, så att de har kunnat återta marknadsandelar ute på världsmarknaden och även kunnat konkurrera framgångsrikare på den svenska hemmamarknaden. Detta kan rimligen inte vara ett utslag av en politik som är till nackdel för de breda folklagren och som skulle kunna karakteriseras som en orättfärdig fördelningspolitik. Om man från socialdemokratiskt håll anser att det resultat som uppnåtts är sådant, har man väl anledning att litet mera precisera på vilka punkter man menar att det förhåller sig på det viset.

Jag pekade vidare på att den ekonomiska politik som förts under de senaste två åren, efter de prishöjningar som blev en ofrånkomlig följd av devalveringen och andra insatser, kunnat leda till att vi har fått en kraftig förbättring av prisutvecklingen. Denna förbättring är så pass kraftig att vi nu kommer att hamna väsentligt under den s. k. ventilen i löncavtalet och därmed ge löntagarna mera att handla för än man räknat med när avtalet ingicks. Jag vill fråga alla dem som menat att detta är ett utslag av en orättfärdig

fördelningspolitik: På vilket sätt är det utslag för en orättfärdig fördelningspolitik att dämpa inflationen och öka konsumenternas köpkraft?

Jag har vidare pekat på att manegen var tämligen illa krattad, Olof Palme, när denna regering tog över. Det var besvärliga ekonomiska problem som vi hade att brottas med när det gällde näringslivets situation och det ekonomiska läget i landet över huvud taget. Vi har ändå kunnat se till att de sociala transfereringarna har behållit sitt realvärde och t. o. m. stigit något.

Jag pekade för det fjärde på den skattepolitik som har som målsättning att sänka marginalskatterna för människor i vanliga inkomstlägen.

Då vill jag fråga igen. Eftersom detta nog är en genomtänkt ståndpunkt från socialdemokratiskt håll bör väl en treminuters replik räcka till för att svara. Vad är det för orättfärdighet i den sorts skattepolitik som vi rekommenderar? Och om det nu skulle vara så att det är orättfärdigt mot de breda löntagargrupperna att sänka marginalskatterna, hur skall man då förklara att just den politiken stöds med stor kraft av avsevärda delar av den svenska fackföreningsrörelsen?

Nej, det finns faktiskt inget som helst belägg för allt detta yviga tal om den orättfärdiga fördelningspolitiken. Det är riktigt att vi för att återge näringslivet styrka, konkurrenskraft och möjligheter att anställa fler människor var tvungna att föra en åtstramningspolitik under en viss tid och i vissa avseenden tvingas fortsätta att göra det. Det har betytt att löntagarna har fått lägre utbyte av avtalet än vad de varit vana vid tidigare, men det innebär ju inte automatiskt att också inkomstskillnaderna har ökat. I den mån man vill påstå det finns det anledning att efterlysa åtminstone en och annan siffra som skulle belägga detta, men några sådana kan man inte uppbunga. Den som t. ex. läser konjunkturinstitutets och statistiska centralbyråns redovisningar skall finna, att det inte alls förhåller sig på det sätt som man här försöker göra gällande.

Totalt sett för alla hushåll i Sverige är det bara år 1978 som inneburit att den reallt disponibla inkomsten har minskat, och det rör sig om en nedgång på 1,5 %. Jag talar då om summan av löner och kapitalinkomster samt barnbidrag, pensioner och andra sociala förmåner m. m. efter skatt och prisstegringar. Det slag av inkomster som då har drabbats i särklass hårdast är företagarinkomster och kapitalinkomster, som i år sjunkit med bortåt 7 % reallt sett. De sjönk också kraftigt förra året efter att under den senare delen av socialdemokraternas tid vid regeringsmakten ha legat ganska jämnt med löncinkomsterna och väsentligt högre än vad de gör f. n.

Däremot förhåller det sig så med pensioner och andra sociala förmåner, såsom t. ex. barnbidrag, att regeringens åtgärder har lett till att sådana inkomstöverföringar ökat reallt, i år med ca 4 %.

Mot bakgrunden av dessa uppgifter är det faktiskt litet svårt att förstå vad det egentligen är för fakta som Olof Palme och andra utgår från när de hävdar, att de senare årens ekonomiska politik har varit till nackdel för löntagarna i den meningen att den skulle ha inneburit en orättfärdig omfördelning av inkomsterna.

Det är sant att realutbytet för löntagarna allmänt sett har varit begränsat,

och den uppoffringen har man från löntagarkåll accepterat. Detta har skett i ansvarsfullt medvetande om att det varit nödvändigt för att få ekonomin i balans. Vad vi nu talar om är en ekonomisk politik som skall göra det möjligt att undvika att försämra utbytet av den egentliga lönen. Ett viktigt steg tas genom att vi ökar köpkraften med de stimulansåtgärder som nu föreslås.

Herr talman! Jag efterlyser fortfarande, fastän klockan nu är kvart i nio på kvällen i en debatt som pågått sedan kl. 09.00 i morse, något som helst belägg för det som varit oppositionens grundtema, nämligen att vi skulle föra en orättfärdig fördelningspolitik.

OLOF PALME (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ägnade ett helt anförande i morse åt att bevisa detta. Ett exempel: reallönen för industriarbetare har sjunkit med ca 5 % samtidigt som vi haft en produktionsnedgång på 2 %. Hur har denna skillnad uppkommit? En del av förklaringen är en överföring av inkomster från löntagarkollektivet till kapitalägarkollektivet, vilken inte kommer fram i den statistik där man har tagit med avdragsmöjligheterna och räknar med nettoinkomsterna.

Vi utarbetade i våras en lista i 23 punkter – vilken jag skall sända över – omfattande åtgärder som alla hade den innebörden att de ökade klyftorna mellan medborgarna och som trepartiregeringen hade medverkat till. Det gällde olika typer av avdrag, pålagor på mindre inkomsttagare osv.

Man säger att större fart på ekonomin är bra ur fördelningsynpunkt. Ja, det är väl tur att vi efter att ha haft den största produktionsnedgång som vi någonsin har haft i Sverige äntligen börjar få litet fart med hjälp av den internationella konjunkturen liksom att vi efter den rekordinflation på 25 % på dagligvaror börjar få en dämpning av priserna. Men det är klart att dessa enorma prisstegringar hårdast har drabbat de mindre inkomsttagarna, och de har inte fått någon kompensation för dem.

En sak hade Ola Ullsten faktiskt rätt i, nämligen att löntagarorganisationerna har tagit på sig ett oerhört stort ansvar. Det är det enda skälet till att det går litet bättre i vissa avseenden. Men att detta skulle innebära en accept när det gäller den borgerliga regeringens politik – en borgerlig politik, som den största delen av löntagarkollektivet tycker utomordentligt illa om – skulle de ju uppfatta som rent skrottretande. Bred samling – ja, det är till att ha pretentioner. Vi räddade flera tusen varvsarbetare i Göteborg genom att folkpartiet föll undan och gick med på våra motioner. Det var bra. Detsamma gäller för Algots och bryggerierna. Skatteförslaget blev ju i sak atomiserat.

Trots att Ola Ullsten haft 40 minuter på sig att tala, jag har 3, så ställer jag en väsentlig fråga. Ni har allihopa här i dag utlovat stora skattesänkningar. Samtidigt vet vi att ni har totalraserat statsfinanserna, vill jag påstå, från ett underskott på 3 miljarder till ett underskott på 45 miljarder, och mer. Ändå lovar ni stora skattesänkningar. Hur skall detta finansieras? Skall ni släppa solidariteten? Vilka andra skatter skall ni höja? Det kommer ju bara surt efter denna löfteskarusell.

Det är egendomligt med dessa tre borgerliga partier som tävlar med

varandra i löften, medan vi lämnas ensamma att tävla så att säga med oss själva när det gäller att ta ansvar för det här landet och att våga stå för en långsiktig politik.

LARS WERNER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Ola Ullsten uppträder här som en dåligt maskerad politisk oskuld som inte säger sig förstå hur regeringens politik kan uppfattas som löntagarfientlig. Jag begär inte att han skall känna hur vanliga löntagare uppfattar detta.

Folkpartiregeringen har naturligtvis två skäl för sin politik. Dels betraktar den sig uppenbarligen som en provisorisk regering som vet att den inte behöver ta något ansvar efter nästa val. Dels utgår den ifrån att den måste fullfölja den gamla politiken att uppträda som direkta företrädare för storfinansen och Arbetsgivareföreningen och effektuera deras olika beställningar. Det är givetvis inte särskilt svårt för en folkpartist att göra det. Regeringens politik kan också väl inpassas i Industriförbundets önskelista som man skickade över till regeringen för någon vecka sedan och där man begär att miljarder kronor skall omfördelas från löntagarna till storfinansen. En vecka efter det att Industriförbundet skickat sin lista till regeringen kom långtidsutredningen med sina prognoser. Där uttrycker man folkpartiregeringens syn på den ekonomiska utvecklingen. Man utgår ifrån att den privata konsumtionen bara skall få öka med 1,8 % per år och den offentliga sektorn med drygt 2 %. Men man vill att produktiviteten inom näringslivet skall öka med 3 % per år och inom industrin med inte mindre än 7,2 % per år.

Detta innebär ju, herr Ullsten, det behöver man inte ha en trea i matematik för att kunna förstå, att de som skall dra nytta av ökningen när det gäller produktiviteten är de kapitalistiska företagen som får förbättra sitt finansiella sparande med inte mindre än 18 miljarder åren 1977–1983, samtidigt som man förutsätter en kraftig nedgång inom den offentliga sektorn. Slutsatsen kan bara bli att kapitalet skall få fortsätta att berika sig på bekostnad av löntagarna. För att detta skall bli verklighet kräver sedan Arbetsgivareföreningen genom Nicolin följdriktigt att regeringen med det snaraste lägger om den ekonomiska politiken så att, som han säger, näringslivets kostnader sjunker.

Långtidsutredningen skall tydligen göras till ett verktyg i den borgerliga politiken. Där förutspår man lysande tider för kapitalägarna. Därför inriktar man hela politiken på att tillmötesgå kraven från Industriförbundet, Arbetsgivareföreningen och storfinansen – genom att säga att de här kraven ansluter sig till vissa förutsättningar för att långtidsutredningen skall hålla.

Detta är uppenbarligen resonemangen på borgerligt håll. Och det är det jag menar är en löntagarfientlig politik, eftersom den förutsätter och innebär en fortsatt omfördelning från löntagarna till kapitalägarna, herr Ullsten.

Statsministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Lars Werner har fattat alldeles rätt. När vi talar om att vi vill öka produktiviteten, menar vi att det skall bli billigare att producera i svenska

företag för att de skall bli konkurrenskraftiga och kunna ge flera människor trygga jobb – det är just precis poängen. Och vi jobbar inom ramen för en kapitalistisk ekonomi – det är också ett riktigt konstaterande.

Olof Palme menar att jag talat i 40 minuter utan att svara på hans fråga om hur vi skall klara stora skattesänkningar i framtiden. Får jag på det bara säga: Vi tänker inte föreslå större skattesänkningar än vad som är samhällsekononiskt och finanspolitiskt möjligt att försvara. Vad den här debatten gäller är – för att använda Olof Palmes egen formulering – vilken färdriktning vi har i skattepolitiken som sådan. Och här finns det förvisso anledning att fråga: Vilken är den färdriktningen när det gäller socialdemokraterna.

Bör man gå in för att sänka marginalsatserna för tjänstemän och arbetare i de vanliga inkomstskikten? Eller är det fel att ha en sådan inriktning? Bör vi ha en skattepolitik som inte kräver årliga provisoriska skattejusteringar, utan som dels gör att vi undviker att inflationen nyckfullt – på det sätt som Gunnar Myrdal beskrivit – höjer skatten i stället för att riksdagen gör det, dels skapar bättre förutsättningar för dem som skall göra upp avtal på arbetsmarknaden?

Jag uppfattade socialdemokraternas propåer från partikongressen i somras så, att de var inne på precis de här tankegångarna, som också är våra. Därför är jag litet förvånad över de mycket kritiska tongångar som jag nu hör ifrån samma håll över precis den färdriktningen när vi presenterar den.

När det sedan gäller den ekonomiska politiken och effekten av den har jag en känsla av att man här i debatten, medvetet eller omedvetet, blandar ihop saker och ting för att åstadkomma effekt – i den mån det handlar om medvetenhet. Det gäller insatser för att trygga sysselsättningen i företagen, industripolitiska och arbetsmarknadspolitiska insatser, som förvisso är av gigantisk storlek. Det handlar om tiotals miljarder, som går till företagen för speciella ändamål, för att klara sysselsättningen i krisdrabbade branscher och för att klara sysselsättningen rent allmänt med arbetsmarknadspolitiska insatser.

Är det de insatserna man kritiserar när man menar att det är fråga om väldiga förmögenhetsöverföringar från inkomsttagare till företagare? I så fall bör man säga ut det. Men då har man naturligtvis alldeles fel, för det är inte till företagarna pengarna går utan till näringslivet, i sådana former som garanterar tryggare jobb.

Om det däremot är företagarrushållen man syftar på när man talar om dessa inkomstöverföringar, har man inget som helst belägg för detta påstående. Det finns nämligen ingen statistik, varken från konjunkturinstitutet eller från något annat håll, som ger belägg för annat än att företagarrushållens inkomster faktiskt har sjunkit högst avsevärt under senare år. Jag tycker inte att detta är speciellt viktigt i det här sammanhanget, men eftersom man nu gör en sådan poäng av det måste jag ändå påpeka detta. De inkomsterna låg på en väsentligt högre nivå under herr Palmes tid som statsminister, detta alldeles oavsett om man räknar med avdrag eller inte – de har ju hela tiden funnits där. Och jag har mig veterligt inte infört några nya.

Det är väl också helt uppenbart att den här ekonomiska politiken, med satsning på att sänka kostnadsläget i den svenska industrin, har haft en alldeles påtaglig effekt när det gäller konkurrensförmågan och industrins möjligheter att ge sysselsättning. Får jag ta ett par siffror som är betydande.

År 1976 ökade världshandeln med 12 %, medan den svenska exporten knappast ökade alls. Den stod praktiskt taget stilla.

År 1978 ökade världshandeln mycket mindre, men här har nu svensk export gett ett överskott på 6 miljarder kronor. Varför det då? Jo, naturligtvis därför att vi med de olika åtgärderna – devalvering, sänkning av arbetsgi- varavgifterna och andra åtgärder – har förbättrat de svenska företagens konkurrensförmåga och gett företagen en chans att hävda sig på en expanderande världsmarknad, trots att världshandeln nu växer mycket mindre än den gjorde 1976. Det är ju detta som är effekten av den ekonomiska politiken.

Ju längre jag lyssnar till försvaret för den socialdemokratiska oppositionens alternativ, desto mer övertygad blir jag om att ett sådant alternativ över huvud taget inte existerar. I varje fall existerar det inte i den mening, att skulle socialdemokraterna ha haft regeringsansvaret under de år som vi nu diskuterar, hade de förmodligen aldrig i livet vågat föra den ekonomiska politik som de på den kanten nu gör sig till talesmän för.

Tredje vice talmannen anmälde att Olof Palme anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Ju längre man hör Ola Ullsten här i talarstolen, desto mer övertygad blir man om att regeringen uppenbarligen är fångad i sina illusioner om den ekonomiska politik som har förts under det borgerliga regeringsinnehavet. Den är lika fångad i illusioner om den ekonomiska utvecklingen och tror att fortsatt gävdpolitik till kapitalägarna är den enda lösningen. Man tror att allt skall bli väl bara på grund av den konjunkturuppgång som väntas. Man ser, eller vill inte se, att den eventuella konjunkturuppgången denna gång bara kommer att bli tillfällig. Därför saknar den borgerliga folkpartiregeringen perspektiv.

”I folkpartiets Sverige” hette det i den senaste valrörelsen. I det landet skulle som bekant allt vara gott och väl.

Nu har vi väl kommit så nära ”folkpartiets Sverige” som vi kan komma. Nu sitter folkpartiet i regeringsställning. Hur förverkligar man då vallöftena? Sanningen är att den reaktionära politik som den borgerliga trepartiregeringen förde fullföljs av folkpartiet. Att Ola Ullstens regering tillkom med socialdemokraternas indirekta stöd gör den inte mer arbetarvänlig.

Människors vilja till arbete är ett lands främsta tillgång, förklarades det i regeringsdeklarationen. Det enda sätt på vilket regeringen tror sig kunna tillfredsställa denna vilja är genom att fortsätta miljardsatsningen till kapitalägarna, som är i färd med att i vinstens intresse beröva ytterligare

tusentals människor deras arbete.

Inflationen skall bekämpas, sade man i regeringsdeklarationen. Detta skall tydligen ske genom njuget mot barnfamiljer, pensionärer och andra ekonomiskt svaga grupper i samhället.

Det finns stora brister på det sociala området, förklarades också i regeringsdeklarationen. Den ekonomiska politiken är inte inriktad på att avhjälpa dessa brister; de kommer tydligen att bestå. Inga fraser i regeringsdeklarationen om att "regeringen grundar sitt arbete på socialliberala idéer" eller att dess strävan är "att bygga samhället på människors initiativ, ansvar och idealitet" kan dölja folkpartiregeringens verkliga politik.

Regeringen för en politik som står i strid med löntagarnas intressen. Den för en politik som gynnar kapitalets intressen.

I folkpartiets Sverige fortsätter den politik som den borgerliga trepartiregeringen förde och som i så hög grad präglades av Gösta Bohmans och moderaternas strävanden.

"Den svenska ekonomin är nu på väg upp ur den svåraste krisen under efterkrigstiden", skriver finansutskottet i det betänkande som vi behandlar i dag. Man talar där om "ekonomin" som om den vore en och odelad, som om det inte inom "ekonomin" förekommer olika intressen. Den svenska "ekonomin" grundar sig på att ett fåtal äger och bestämmer över flertalets arbete. Och mellan detta fåtal och flertalet finns en grundläggande konflikt. Det behöver inte alls vara på det sättet att löntagarna i Sverige får det bättre därför att landets export ökar. Det behöver inte alls vara på det sättet att de arbetslösa får större hopp därför att industrins orderstockar växer – utnyttjandet av den industriella kapaciteten är ju så lågt att det kommer att kräva en långvarig uppgång, innan denna får effekter på arbetslösheten. Och det behöver inte alls vara så, att de arbetande får bättre ekonomiska förhållanden och bättre arbetsvillkor bara därför att Sverige nu sägs ta igen förlorade marknadsandelar. Kapitalägarna kan nämligen möta konjunkturuppgången genom ökade rationaliseringar, genom ökad uppressning av arbetstakten, genom ökade insatser för automation och datorisering av produktionen – och då behöver inte uppgången få gynnsamma effekter för alla som ingår i "ekonomin", utan bara för en del av dem som är verksamma i den s. k. ekonomin.

Men framför allt gäller – och det har vi påpekat flera gånger, det är ingen ny sanning – att den kapitalistiska utvecklingen kännetecknas av vågrörelser mellan högkonjunkturer och kriser. Varje kris följs av en högkonjunktur precis som natt följs av dag. Men varje dag följs som bekant också av en natt. Vid den här årstiden ser vi hur mörkret varar allt längre och dagarna blir kortare. Och det är precis detta som har hänt den svenska kapitalismen under det senaste årtiondet. Kristendenserna har slagit igenom allt starkare för varje nedgångsperiod, och uppgångarna har blivit allt kortvarigare och svagare. Var finns bevisen för att den trenden skall vända? Ingenstans, såvitt jag kan se. Möjligen kommer investeringarna i industrin att öka något under 1979, men denna ökning är många gånger mindre än den nära 30-procentiga investeringsnedgången under de senaste åren. Krisens regionala verkningar i olika

områden av landet kommer inte att brytas. Vad är det som nu talar för fler arbetsplatser i Norrbotten? Har den av storfinansens felspekulation framkallade varvskrisen plötsligt hävts? Kommer tekokrisen nu att slå om i sin motsats? Är hoten mot tusentals arbetsplatser i Värmland plötsligt undanröjda? Är stålkrisen redan över? Kommer de många hotade bruksorterna att räddas? På alla dessa frågor finns dess värre bara negativa svar.

Utskottet skriver att vi är på väg upp ur den svåraste krisen under efterkrigstiden. Men jag vill ställa den rätt naturliga frågan: Upp mot vad då? Kapitalismen har inte gjorts krisfri bara för att denna gång en högkonjunktur förmodligen kommer att sammanfalla med ett valår.

Under hela 1970-talet har den ekonomiska politiken kännetecknats av att bidragen och subventionerna till kapitalägarna ökat. Det har här varit ett utmärkande drag att bidragen – de s. k. stimulanserna – alltmer har gjorts bestående. När kristendenserna har fördjupats har de s. k. stimulanserna till näringslivet ökat. När kristendenserna tillfälligt har mattats har stimulanserna också avtagit, men en allt större del har lagrats som ständiga fördelar för kapitalägarna. Trots denna politik med fler och fler miljarder till kapitalägarna har kristendenserna fördjupats. Det visar hur ineffektiv denna gåvopolitik varit att bekämpa kapitalismens kris. Det visar också att krisens orsaker ligger utanför politiken, utanför folkstyret. Dess orsaker ligger i själva det ekonomiska systemet. Men när politiken bedrivs på arbetsgivarnas villkor, när den bedrivs för att slå vakt om kapitalägarnas fortsatta bestämmande över produktionen, när den bedrivs för att även i fortsättningen fåtalets intressen av vinst skall avgöra flertalets arbete och utkomst, då blir politiken medansvarig med kapitalet för den kris som så hårt slår mot de svagare i samhället. Då är den förda politiken medansvarig för arbetslösheten, hotet mot hela bygder, de försämrade livsvillkoren för många, den ökade sociala utslagningen och medborgarnas ökade maktlöshet och därmed också misstro mot politiken. Men samtidigt fortsätter illusionsmakeriet om profithushållningen. Det gamla talesättet, vad far gör är rätt, har nu fått en efterföljare: Vad Gyllenhammar, Wall och Nicolin gör är rätt. I den andan formas inte bara den borgerliga arbetsgivarpropagandans budskap utan också de borgerliga regeringarnas politik.

Vad den politiken saknar är varje försök att aktivt styra utvecklingen efter några samhälleliga målsättningar. I stället är generallinjen att med gåvor och bidrag av statskassan eller genom olika former av lindringar förmå kapitalägarna att fortsätta att styra inriktningen av landets näringsliv efter sina intressen. Resultatet framgår av 1970-talets utveckling. Industriproduktionen ökar mycket långsamt i Sverige, industrins investeringar har sammanlagt knappast ökat i omfattning hittills under årtiondet, och sysselsättningen inom de varuproducerande sektorerna har minskat. Däremot har de svenska företagens direktinvesteringar, sysselsättning och tillgångar utomlands ökat kraftigt under hela 1970-talet.

Regeringen tänker nu, häri stödd av finansutskottet, fortsätta gåvopolitiken till kapitalägarna. Nu t. o. m. byggs den snarast ut, trots att vi sägs gå mot bättre tider. Men regeringen eller finansutskottet gör ingenting för att på

sikt minska samhällsekonominns vågrörelser.

Ingenting föreslår regeringen eller finansutskottet som går ut på att människors arbete och liv skall göras mindre beroende av spekulanternas spel med aktier på börsen.

Vi påstås nu vara på väg ur krisen. Men det gäller inte alla, och det gäller tydligen inte hela landet, för ett av de stora problemen i den borgerliga diskussionen om samhällsekonomin är att man nu måste öka vad man kallar arbetskraftens rörlighet. Vad betyder det? Det betyder i klartext att en ny period av flyttlasspolitik förbereds. Nu skall arbetarna åter i ökad omfattning flyttas efter kapitalets önskemål. Vi har inget emot att människor som har lust att byta arbete och lust att bosätta sig på nya platser får sådana möjligheter. Men det skall vara frivillig flyttning. Det skall inte vara så, att människor skall tvingas till rörlighet, därför att det inte finns arbeten på rimliga avstånd från deras bostadsort, där de trivs och vill bo kvar. Det skall inte vara så, att människor skall ställas inför alternativet flytta, byt jobb eller bli arbetslös, och detta inte därför att samhället tjänar på det, utan därför att några aktieägare har räknat ut att så blir det mest lönsamt. Men den borgerliga diskussionen om arbetskraftens ökade rörlighet har just detta som mål, att man skall kunna flytta arbetskraften dit där den ger mest vinst åt företagens ägare.

Den utpräglade klasslinjen i den borgerliga politiken framträder på alla områden. Den kan inte döljas genom ett par tior i månaden till barnfamiljer och pensionärer. Linjen fortsatt kapitalmakt över hela näringslivet är liktydigt med att vi bäddar för nya kriser. Den ekonomiska politiken måste sättas in i ett längre perspektiv. Åtgärder som sätts in skall inte bara vara kortsiktiga. De måste syfta till att dämpa verkningarna av kommande kriser och bana vägen för en slutlig övergång till en planerad hushållning, där kriser och arbetslöshet blir okända begrepp. I ett samhälle som Sverige av i dag med dess relativt utvecklade och komplicerade produktionsapparat ropar ekonomin efter samordning och planering, efter samarbete för gemensamma mål, efter omsorgsfull hushållning med människor och naturtillgångar, medan kapitalismen som system verkar efter rakt motsatta principer. Därav kriser och arbetslöshet, social utslagning, resursslöseri, miljöförstöring. Därav den kapitalistiska politikens vanmaktighet och folkflertalets maktlöshet inför samhällsutvecklingen.

Den borgerliga politiken, oavsett om den genomförs i folkpartiets tappning eller i andra versioner av borgerlighet, leder inte framåt. Den ställer inte upp några samhälleliga mål. Den är perspektivlös, och den går ut på att bevara klassorättvisorna. En politik som utgår från en socialistisk samhällssyn ger ett bättre perspektiv på framtiden, en framtid där fördelningen av produktionen blir rättvis, där rätten till arbete blir tillgodosedd. En sådan politik står alltid på lönearbetarnas sida mot storfinans och borgerlig överhet.

I dag gäller det att bekämpa arbetslösheten. Det räcker inte med att dölja den. Det räcker inte med att skyffla in arbetslösheten i AMS-kvarnen, utan det gäller att skapa ordentliga jobb. Det är orimligt att byggnadsarbetare får gå arbetslösa samtidigt som bostadsköerna växer och barnstugebristen är

skriande. Det är orimligt att så många ungdomar får gå arbetslösa samtidigt som deras insatser snabbt kan sättas in i en rad olika sektorer: för en bättre sjukvård, för en bättre äldreomsorg, för att förstörda miljöer skall återställas.

I dag gäller det att sätta in krafttag för att spara energi. Detta är, utöver trafikpolitiska skäl, en huvudanledning till att det kollektiva trafiknätet måste rustas upp och byggas ut. Därför krävs en mängd arbete med energibesparande åtgärder för återanvändning av energi, för bättre isolering, men även för att få fram förnyelsebara energikällor. Detta är – tillsammans med en omläggning av industristrukturen till en ökad förädling och till en planerad hushållning – grundvillkor för att kärnkraften skall göras obehövlig. Kärnkraften måste bekämpas. Den är en dyr och farlig energikälla, som medför centralism och kontroll över medborgare, som medför ökade risker för spridning av kärnvapen och som medför ytterligare beroende av USA och andra imperialistiska stormakter. Vi har sagt det tidigare och det förtjänar att upprepas här i dag: Vi kommunister kommer konsekvent att rösta mot varje förslag om utbyggnad av kärnkraften, oavsett vilken regering som lägger fram ett sådant förslag. Vi kommer också att kämpa för att medborgarna i en folkomröstning skall få säga sitt nej till denna energikälla.

I dag gäller det att stoppa försämringen av löntagarnas ekonomiska villkor. Vi kräver därför en rättvis skattepolitik, som gynnar dem med låga inkomster. Vi kräver ordentliga förbättringar för pensionärer och barnfamiljer. Vi står därför konsekvent för en politik som ställer folkflertalets väl före enskilda kapitalägares vinster, och det har vi också redovisat i debatten här i dag.

Folkpartiregeringen har i dag och tidigare visat att den är beredd att genomföra en rakt motsatt politik, även om man i valrörelsen använde andra och vackrare ord. Vi ställer en annan politik mot folkpartiregeringens och den tidigare borgerliga regeringens politik – nämligen en radikal arbetarpolitik, vars huvudlinje är att angripa kapitalägarnas makt över ekonomin, därför att den planlöshet och misshushållning som följer av denna makt är oacceptabel för folkflertalet.

KERSTI SWARTZ (fp):

Herr talman! Den del av stimulanspaketet som behandlas i socialutskottet rör frågan om förhöjning av barnbidragen. Regeringen föreslog i sin proposition en höjning av barnbidraget med 240 kr. per år, medan utskottets majoritet har stannat för att föreslå kammaren en höjning med 500 kr. Detta kan naturligtvis tyckas behjärtansvärt om man ser saken enbart ur barnfamiljernas synpunkt. Vi har dock valt att bedöma saken i relation till regeringens hela förslag till stimulansåtgärder. Det är ju faktiskt frågan om ett stimulanspaket och inte enbart fråga om att ge barnfamiljerna ett extra bidrag.

Det kanske dock är på sin plats med en kort redovisning av hur stödet till barnfamiljerna har ökat under senare år. I detta stöd ingår ju inte bara barnbidragen utan också bostadsbidrag och föräldrapenning m. m.

Låt mig ta några siffror. 1970 var barnbidraget 1 611 kr. per barn. Med regeringens förslag kommer det för 1979 att vara 4 420 kr. Det är nästan en tredubbling på de här nio åren. Sedan folkpartiet inträdde i regeringen har också barnbidragen höjts två gånger, nämligen den 1 juli 1977 med 300 kr. och den 1 april 1978 med 160 kr. Bostadsbidragen för barnfamiljerna har under samma tidsperiod höjts från 580 kr. till 1 390 kr. Föräldrapenningen har ökat från 367 kr. till 2 540 kr. Förutom dessa ökning av det ekonomiska stödet har andra reformer genomförts som förbättrar förhållandena för barnfamiljerna.

Enligt folkpartiets mening är det viktigt att gå vidare på den inslagna vägen. Att vi dock inte nu kan godta den höjning som utskottets majoritet har stannat för beror på att den nu diskuterade höjningen helt enkelt måste ses i relation till stimulanspaketet. Frågan om barnfamiljernas standard bör avvägas i budgeten och totalt vägas mot andra angelägna reformer.

Nu har diskussionen i socialutskottet inte enbart handlat om storleken på höjningen av barnbidraget. Vi har också haft att ta ställning till en helt ny princip, nämligen moderata samlingspartiets förslag att ett förhöjt barnbidrag skall utgå fr. o. m. det tredje barnet. Vi har tidigare i utskottet i år diskuterat befolkningsfrågan. Vi hörde också en mängd experter: Den bild som slutligen avtecknade sig var att frågan är mycket besvärlig och att svaren ingalunda är givna. Därför har också statistiska centralbyrån fått i uppdrag att genom en särskild undersökning försöka få fram orsakerna till nedgången i nativiteten. Att innan den undersökningen är klar besluta om ett speciellt stöd till familjer med mer än två barn anser jag inte att man bör göra. Som utskottet tidigare har kunnat konstatera, och som jag tidigare nämnt, är svaren på frågan säkert inte så enkla. Det är därför naturligt att man väntar med ett ställningstagande i frågan om vilka åtgärder vi skall vidta på grund av ett sjunkande födelsetal i Sverige.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i denna del.

Den höjning av barnbidragen som riksdagen i dag skall besluta om är en viktig socialpolitisk åtgärd inom stimulanspaketet. Den höjning som regeringen har föreslagit innebär en ökning av barnbidragen med drygt 10 %. Det innebär att barnbidragens realvärde återställs till den nivå, där de låg efter den senaste höjningen, och också någon standardökning för barnfamiljerna. Jag vill också återigen understryka att detta är tredje gången sedan folkpartiet kom med i regeringen som barnbidragen höjs. Folkpartiregeringen har lagt fram ett ekonomiskt stimulanspaket som vi som representerar folkpartiet i socialutskottet anser vara väl avvägt.

Herr talman! Jag vill därför yrka bifall till den av folkpartiet och centerpartiet framlagda reservationen i socialutskottets betänkande nr 21.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Många flerbarnsfamiljer i vårt land lever under knappa förhållanden, även om de på papperet har hyggliga – eller t. o. m. mycket hyggliga – inkomster. En anledning är att också barnfamiljer med två föräldrar men en enda inkomst i princip ungarbeskattas. Bortsett från det

s. k. hemmamakeavdraget är skatten lika hög vare sig det är en, två eller sex, sju som skall leva på inkomsten. Flerbarnsfamiljerna har inte tillräckligt kompenserats för detta.

Också bostadsbidragens konstruktion lämnar en hel del övrigt att önska. Maximibeloppen är visserligen högre ju fler barn som finns i familjen, men avtrappningen börjar vid en och samma inkomst – nästa år 38 000 kr. – helt oberoende av barnantal. Det innebär att bostadsbidragen inte bara börjar trappas av utan också kan vara helt avtrappade i flerbarnsfamiljerna redan innan existensminimum har uppnåtts.

Jag skall, herr talman, med en tablå på TV-skärmen försöka visa hur prekär flerbarnsfamiljernas ekonomiska situation i själva verket är. Tablåen bygger inte på några godtyckliga värderingar av skälig standard utan på de normalbelopp för existensminimum som riksdagen enhälligt antog 1976. Normalbeloppet är för en enbarnsfamilj 205 % av basbeloppet i december året före och stiger med 40 % av basbeloppet för varje ytterligare barn. Till detta kommer skäliga bostadskostnader med avdrag för bostadstillägg, dvs. i stort sett kostnaden för ytterligare 0,5 rum per barn. Jag har här räknat med en hyra motsvarande den övre hyresgräns för vilken fullt bostadsbidrag utgår.

Tablåns första kolumn visar vilken inkomst som krävs 1979 för att en barnfamilj med en inkomst skall nå över existensminimum med de förutsättningar som jag tidigare har angivit. Tablåen visar att enbarnsfamiljen behöver 42 000 kr. i bruttoinkomst, tvåbarnsfamiljen 52 000 kr., trebarnsfamiljen 73 000 kr., fyrbarnsfamiljen 110 000 kr. och fembarnsfamiljen 150 000 kr.

Låt oss ett litet ögonblick stanna upp vid denna tablå. Den visar nämligen också att margineffekterna för en fyrbarnsfamilj är ca 100 % i hela inkomstskiktet mellan 0 och 110 000 kr., om hänsyn tas till möjligheten att erhålla socialbidrag och att begära existensminimum hos skattemyndigheten samt till reglerna för avtrappning av bostadsbidragen. För en fembarnsfamilj är margineffekterna på samma sätt ungefär 100 % mellan 0 och 150 000 kr.

I dessa breda skikt kan således ingen inkomstökning, stor eller liten, förbättra familjens standard. Först vid högre inkomster än så kan dessa familjer nå en standard som något överstiger existensminimum. Detta torde visa att möjligheten att förbättra den ekonomiska situationen för flerbarnsfamiljer genom ytterligare behovsprövade bostadsbidrag eller andra bidrag som trappas av eller beskattas redan är uttömda.

Tablåns andra kolumn visar att ju flera barn som finns i familjen, desto större blir det inkomsttillskott som krävs för varje ytterligare barn. Detta visar alltför tydligt att reglerna för skatter och bostadsbidrag inte kan sägas behandla alla barn lika.

Nu kanske någon av kammarens ärade ledamöter menar att dessa normalbelopp för existensminimum skulle vara tilltagna i överkant. Jag vill då påpeka att beloppen är lägre än de förbehållsbelopp för sin egen och familjens försörjning som kammarens majoritet fastställde i går när det gäller underhållsskyldiga och betydligt mycket lägre än de förbehållsbelopp som

socialdemokraterna reserverade sig för.

Jag kan helt kort nämna att med de förbehållsbelopp som socialdemokraterna i går röstade för skulle en fyrabarnsfamilj behöva en inkomst på nära 200 000 kr. för att undvika "risken för social utslagning".

Jag säger inte det här för att vara ironisk, tvärtom. Men det visar utmärkt väl hur ihåliga begrepp som höginkomsttagare och låginkomsttagare är, som har singlat omkring här i kammaren tidigare under skattedebatten, om man inte samtidigt tar hänsyn till försörjningsbördan.

Hur går det då om båda föräldrarna skulle förvärvsarbeta? Låt mig först slå fast att samhällets utan jämförelse största ekonomiska stöd till barnfamiljerna, den subventionerade kommunala barnomsorgen, bara sällan kan utnyttjas av de barnfamiljer som har flera små barn. Förvärvsarbetar båda föräldrarna i en sådan familj, får de i stor utsträckning själva ordna med och betala barntillsynen.

Till det kommer att behållningen av andra makens – i allmänhet hustruns – förvärvsarbete är lägre ju fler barn som finns i familjen. Jag skall på kammarens skärm visa en tablå för att belysa också detta. Förutsättningarna är desamma som i den förra tablån, dvs. de skatteregler och regler för bostadsbidrag som torde komma att gälla 1979. Jag har antagit att mannen har genomsnittlig industriarbetarlön, 58 600 kr. efter avdrag för resor, och hustrun på motsvarande sätt 52 000 kr.

Av uppställningen framgår behållningen av hustruns förvärvsarbete efter skatt och bortfallande bostadsbidrag. Den visar att ju fler barn det är i familjen, desto mindre blir behållningen av detta förvärvsarbete. Behållningen av de 52 000 kronorna blir ungefär 50 % högre i den familj som saknar barn än i fembarnsfamiljen.

I själva verket blir behållningen av hustruns förvärvsarbete ändå mindre än vad uppställningen visar, dels därför att inga som helst barntillsynskostnader är medräknade, dels därför att tre-, fyra- och fembarnsfamiljen, om den förfogar över endast en inkomst, hade varit berättigad till existensminimum, dvs. till extra avdrag för nedsatt skatteförmåga.

Tar man hänsyn till det, visar det sig att behållningen av hustruns 52 000 kr. fortfarande blir nära 31 000 kr. i enbarnsfamiljen men bara 15 000 i trebarnsfamiljen, knappt 9 000 i fyrabarnsfamiljen och noll i fembarnsfamiljen. I själva verket blir den inte ens noll i fembarnsfamiljen. Den blir minus 2 000 kr., men begär familjen existensminimum så blir nettoinkomsten av hustruns förvärvsarbete noll. Och då har – låt mig än en gång påpeka detta – inga som helst barntillsynskostnader medräknats.

Tablåerna visar, herr talman, bara alltför väl att hur de här familjerna än bär sig åt saknar de möjlighet att av egen kraft förbättra sin standard eller att ordna med barntillsynen om båda föräldrarna vill förvärvsarbeta. Jag har med tablåerna sökt objektivt visa

1. det socialt helt otillfredsställande i att så många flerbarnsfamiljer skall leva under så utomordentligt knappa förhållanden,
2. det helt otillfredsställande i att bara de flerbarnsfamiljer som har mycket höga inkomster har en möjlighet att kravla sig över existensminimum,

Torsdagen den
14 december 1978

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

3. det helt otillfredsställande i att den valfrihet mellan hem och förvärvsarbete, som i övriga sammanhang så lidelsefullt och med rätta förespråkas, i så stor utsträckning skall vara flerbarnsfamiljerna förmenad,

4. det helt otillfredsställande i att en familj skall behöva öka sina inkomster med allt högre belopp för varje ytterligare barn i familjen.

Jag är, herr talman, utomordentligt väl medveten om att ekonomin inte är allt. De allra flesta föräldrar är beredda att avstå från åtskillig materiell standard för glädjen att ha barn. Men vi kommer ändå inte ifrån att standarden – inte bara för föräldrarna utan också för barnen – kan bli och ofta är orimligt hårt pressad i många flerbarnsfamiljer.

Det måste också – för att citera socialutskottets enhälliga betänkande i befolkningsfrågan från i maj i år – ”vara en självklar målsättning att människor inte på grund av brister i det svenska samhället skall behöva avstå från barn som de egentligen vill ha”. Samma enhälliga socialutskott slog också fast ”att regeringen utan dröjsmål bör överväga vilka åtgärder som – utöver den planerade undersökningen av orsakerna till födelseminskningen – bör vidtas med anledning av den oroande befolkningsutvecklingen”.

Regeringen har ännu inte vidtagit någon sådan åtgärd. Från moderat sida har vi därför som ett mycket begränsat, men dock första litet steg föreslagit ett flerbarnstillägg utöver barnbidragshöjningen nästa år. Vårt förslag innebär att barnbidraget generellt höjs med 200 kr. till 2 460 kr. per barn och år från den 1 januari och att studiebidragen höjs i motsvarande mån. Det innebär en reell förbättring av bidragen med 4,5 % sedan den 1 april i år då de senast höjdes. Därutöver föreslår vi ett särskilt flerbarnstillägg med 400 kr. för varje barn utöver det andra.

Merkostnaderna för vårt förslag i förhållande till propositionen är utomordentligt begränsade, ca 6 milj. kr. för helt budgetår. Skulle man däremot föreslå generella höjningar med ytterligare 400 kr. för alla barn skulle kostnaderna belöpa sig till nära 800 milj. kr. per år.

Vi har, herr talman, velat visa att det går att förbättra den ekonomiska situationen för flerbarnsfamiljerna till en samhällsekonomiskt ringa kostnad, bara viljan finns. Men finns viljan? Läser man socialutskottets nu aktuella betänkande tycks beslutsamhetens friska hy från betänkandet i våras ha ersatts av – inte eftertankens kranka blekhet – utan av en rädsla att göra någonting nu.

Man säger att resultatet av den undersökning som återopades i befolkningsbetänkandet från i våras ännu inte har redovisats och fortsätter: ”Utskottet anser därför inte att det nu utan närmare kännedom om vad som avhåller människor från att skaffa sig flera barn finns anledning stanna för en sådan linje som innefattas i motionsförslaget då det gäller det direkta ekonomiska stödet till barnfamiljer.”

De ”åtgärder utan dröjsmål” som utskottet efterlyste i maj tycks ha flugit all världens väg. Och, herr talman, jag upprepar detta: Det är icke enbart – inte ens främst – befolkningspolitiska skäl som ligger bakom vårt förslag, det är rent sociala skäl. Det är nödvändigheten att i en knapp ekonomi mer än hittills söka koncentrera utrymmet för reformer till dem som allra bäst

behöver dem. Det behövs inga som helst ytterligare undersökningar – det hoppas jag att jag visat mycket klart med mina tablåer – för att påvisa det helt otillfredsställande och helt oacceptabla i många av våra flerbarnsfamiljers situation.

Vårt förslag innebär ingen slutlig lösning, endast ett första steg. Skall också flerbarnsföräldrar få större möjlighet att välja mellan hem- och förvärvsarbete krävs naturligtvis också andra slags insatser. Inte minst angeläget är – utöver en vårdnadsersättning – rätt till avdrag för nödvändiga och styrkta barn tillsynskostnader, liksom införandet av en rätt att räkna ATP-år för vård av egna småbarn. Också bostadsbidragens konstruktion, inte minst avtrappningsreglerna, bör snarast ses över.

Vårt förslag, som återfinns i reservationen 2, är således ingen slutlig lösning, endast en första början. Någon gång måste man faktiskt börja när det gäller att förbättra flerbarnsfamiljernas alltför länge eftersatta situation.

Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationen 2 i socialutskottets betänkande 1978/79:21.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Vpk föreslår en kraftigare höjning av barnbidragen än de andra partierna. Vpk föreslår att barnbidraget skall höjas med 890 kr. per barn och år till 3 150 kr. per barn och år. Det är alltså nästan dubbelt så mycket som socialdemokraterna föreslår och ännu mer, om man jämför med vad regeringen föreslår. Detta är en höjning som är helt motiverad och helt nödvändig att göra.

Den ekonomiska politik som fördes av den tidigare borgerliga regeringen och som nu följs upp av den folkpartistiska minoritetsregeringen har drabbat barnfamiljerna hårt. De senaste årens ideliga prishöjningar på både dagligvaror och bostäder har försämrat barnfamiljernas ekonomi och lett till en sänkt standard. De borgerliga partierna berömmar sig av att ha fört en politik som minskat inflationen under det senaste året. Men det är inte till mycken glädje för lönarbetarna, eftersom lönerna ännu mer än tidigare släpar efter prisutvecklingen. Regeringens oförmåga och ovilja att bryta inflationen har gjort att vpk sedan länge föreslagit att barnbidragen skall knytas till basbeloppet och indexregleras för att i någon mån ge barnfamiljerna kompensation för den dyrtid som vi länge haft. Huvudskälet till vårt förslag är att barnbidragets värde ständigt urholkas av prishöjningarna, att flerbarnsfamiljernas inkomster ofta är låga och att det relativt låga konsumtionsutrymmet blir mindre, om bidragen inte görs värdebeständiga.

Vi ställer alltså igen förslaget att barnbidragen skall utgå med 25 % av basbeloppet, och det gör ett barnbidrag på 3 150 kr. per barn och år.

Herr talman! Reallöner och levnadsstandard har under två år sänkts för vanliga inkomsttagare. Och detta är en direkt följd av regeringens ekonomiska politik. 1977 t. ex. innebar en sänkt levnadsstandard för många människor. Då minskade konsumtionen för detaljhandeln, och försäljnings-siffrorna gick ner. Människor med små inkomster tvingades minska sina inköp även av livsmedel och andra nödvändiga dagligvaror. Det här gäller

Torsdagen den
14 december 1978

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

låginkomsttagare, barnfamiljer och pensionärer. Den s. k. svångrenspolitiken för dessa grupper har verkligen varit effektiv, och den var det i synnerhet under 1977. Den privata konsumtionen sjönk under 1977 med 0,8 %, och konsumtionen av livsmedel – det tycker jag är mycket allvarligt – sjönk med 2 %.

Det har sagts att 1978 har varit ett bättre år sett ur prishöjningssynpunkt. Men det beror alldeles på vad man menar med en lugn prisutveckling. Det beror ju på vad man jämför med, menar jag. Om man jämför med 1977 års prisutveckling kan 1978 års betecknas som lugnare, men om man jämför med löneutvecklingen, vilket måste vara det riktiga, eftersom lönerna är avgörande för den s. k. köpkraften, måste man konstatera att det även hittills under 1978 – och det är ju bara några dagar kvar av året – varit en negativ prisutveckling.

Sammanlagt under årets första elva månader har den allmänna prisnivån i konsumentledet stigit med 6,8 %. Fördelningen innebär att priserna på dagligvaror stigit med 4,2 % och priserna på livsmedel något mer – med 4,3 %. Men priserna på de subventionerade baslivsmedlen, där mjölk, ost, kött och fläsk och charkuterivaror i övrigt ingår, har från årets början stigit med i genomsnitt 8,2 %. Det här är siffror från statens pris- och kartellnämnd. Även om årets prishöjningar är mindre än föregående års, så måste årets prishöjningar ses i samband med löneuppgörelsen för 1978, som gav mellan 2,5 och 5 % eller ungefär en hundralapp per månad. Och ännu sämre blir förstås ekonomin för många – speciellt då för barnfamiljerna – om man ser på den reallönesänkning som löntagarna drabbades av redan under 1977.

Som jag sade tidigare drabbas förstås inkomsttagare och barnfamiljer hårdast av regeringens politik. Därför föreslår vpk en kompensation med ett betydligt högre barnbidrag än vad andra partier gör.

Med detta yrkar jag bifall till motionerna 5, 108 och 151 från vpk.

Moderaterna har försökt sig på en ny variant av barnbidragen, men jämfört med vad vpk föreslår ligger man under. Dessutom blir moderaternas förslag ett slag i luften, eftersom det faktiskt är mycket få familjer som har tre eller fyra barn och ännu färre som har fem. Det finns uträkningar på att barnantalet efter tio års äktenskap för de allra flesta ligger på 1,2 barn per familj.

Om man är ute efter att stimulera barnafödandet – som jag förstår att fru Troedsson var – finns det ju andra och mycket bättre åtgärder att vidta. Man kan t. ex. bygga ut barnomsorgen så att alla barn får plats på daghem, men det går ju moderaterna emot.

Jämför man moderaternas förslag med vpk:s barnbidragsförslag – som jag har gjort de senaste minuterna – för t. ex. en trebarnsfamilj finner man att vpk-förslaget ligger hundralappen högre. Jag tycker i så fall att det vore bättre att moderaterna stödde vpk-förslaget om en kraftigare höjning generellt av barnbidraget om man nu vill värna om större barnfamiljer. Eller också kan man stödja vpk-kravet ”bort med moms på maten”. Det skulle verkligen hjälpa de stora barnfamiljernas ekonomi att bli bättre.

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga till utskottets talesman, och jag förmodar att det i dag är Göran Karlsson. Man talar i betänkandet om ett

”ökat konsumtionsstöd”. Jag skulle vilja veta vad man menar med det och om man har diskuterat de orden. Är det nya TV-apparater, frysboxar eller stereoanläggningar som man vill stimulera köp av för att ge kapitalägarna större vinst? Eller är det en annan sorts konsumtion man vill stimulera? Jag skulle gärna vilja ha lite kommentarer av Göran Karlsson i den frågan.

Jag skulle också vilja veta varför utskottet avstyrker en indexreglering, som jag tycker är en helt naturlig åtgärd.

Därefter skall jag be att få gå in något på vad som behandlas i socialförsäkringsutskottets betänkande. I motionen 107 från vpk, som behandlas i detta betänkande, föreslår vi att studiepenningen höjs till 261 kr. per månad, i konsekvens med höjningen av barnbidraget. Det är högre än vad samtliga andra partier föreslår. Nu får en 18–19-åring 188 kr. i studiebidrag per månad, och regeringen föreslår att man skall höja det till 208 kr. per månad. Det menar vi är alldeles för litet. Det enda rätta vore rimligtvis att införa studielön för alla studerande över 16 år. Då skulle man komma till rätta med de orättvisor som finns när det gäller hela det studiesociala systemet och göra det möjligt för 18–19-åringar att studera på gymnasiet. Det är också ett förslag som vpk många gånger har väckt – studielön för alla över 16 år – och som övriga partier har avstyrkt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion nr 107. Jag yrkar också bifall till motionerna nr 1 och 109 som behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 15.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade först inte tänkt bemöta Inga Lantz anförande, men det var inte bara utomordentligt cyniskt när det gällde synen på flerbarnsfamiljerna, det var också direkt okunnigt. Inga Lantz sade bl. a. att flerbarnsfamiljerna – de som har barn nr 3, 4 eller 5 – var så utomordentligt få att dem kunde man tydligen ge blanka katten i. Jag kan informera Inga Lantz om att det är ungefär 400 000 barn här i Sverige som är barn nr 3, 4 och 5 i en barnaskara i åldrarna upp till 18 år. Jag tycker också att det är väldigt egendomligt att säga att om det handlar om många barn som är barn nr 3, 4 eller 5 i en familj, då skall man bry sig om dem, men handlar det om få barn, då skall man inte tänka på deras familjers ekonomiskt besvärliga situation.

Inga Lantz sade också att det bästa sättet att stödja dessa litet större familjer var att bygga ut barnomsorgen. Jag tror inte att Inga Lantz är så okunnig som hon vill framstå här. Jag tror att hon utomordentligt väl vet hur svårt det är för många av de familjer som har många småbarn att utnyttja den kommunala barnomsorgen. Är det så att båda föräldrarna vill förvärvsarbeta, då måste de i allmänhet själva ordna med barntillsynen och själva bekosta en ersättare. Om Inga Lantz hade tittat på de tablåer jag visade, så skulle hon ha funnit att det av dem utomordentligt väl framgick att ingenting var kvar av hustruns inkomst för att betala en barnomsorg.

Jag skulle vilja att också Inga Lantz tänkte om i den här frågan. Det är inte i första hand fråga om befolkningssituationen i det här sammanhanget, utan det är fråga om att bereda någon lättnad för en grupp familjer som i dag har det ytterst bekymmersamt.

INGA LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Nej, jag menade verkligen inte att vara cynisk. Men vpk har lagt fram ett helt annat förslag, ett förslag som täcker in alla barn. Det förslaget går över alla andra partiers förslag, och det går mycket över det förslag som moderaterna har lagt fram. Jag tycker att det vore bättre att stödja det förslag som täcker in alla barn. Moderaterna har ett förslag som omfattar 2 460 kr., och vi ligger i vårt förslag på 3 150 kr. Det är alltså en väsentlig skillnad mellan dessa belopp.

Vi vet ju att moderaterna i andra sammanhang har gått emot en utbyggnad av barnomsorgen. I exempelvis min hemkommun reserverar man sig väldigt ofta mot förslag om färdigställande av barnstugor. Ett förslag som i stor utsträckning skulle garantera en höjning av barnfamiljernas ekonomiska standard är förslaget om att ta bort moms på maten. Det är också ett förslag som jag tycker att man borde stödja. F. ö. borde man givetvis också arbeta för en helt annan skattepolitik.

Men om man direkt jämför de olika förslag till barnbidrag som vi har att diskutera här i kammaren i dag, så är det bara att konstatera att vpk har det förslag som mest värnar om alla barnfamiljer, alltså även dem som har ett femte barn i familjen. Om man vill förbättra för just den gruppen av familjer, vore det enligt min mening enklare att stödja vpk:s förslag.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga att det är utomordentligt lätt att lova runt, om man inte har ansvaret för den ekonomiska situation som vårt land befinner sig i. Bara den barnbidragshöjning som Inga Lantz och vpk föreslår skulle kosta 500 milj. kr. mer per budgetår. Vi vet också att borttagandet av moms på alla livsmedel verkligen inte skulle gynna i första hand dem som bäst behöver en lättnad, men en sådan åtgärd skulle däremot kosta utomordentligt mycket.

INGA LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte obekant att vpk har en helt annan syn på den ekonomiska politiken än vad samtliga andra partier här i kammaren har och framför allt en annan syn än vad moderaterna har. Vpk har ju en helt annan syn på fördelningspolitiken. Och det finns pengar i det svenska samhället, något som också moderaterna vet mycket väl. Ta som exempel de 44 miljarder som man i år ger i gåvor, subventioner och olika former av krediter till företagen. Det finns alltså pengar för att finansiera bl. a. ett höjt barnbidrag, som är väl motiverat med tanke på den ekonomiska politik som den borgerliga regeringen förde under de två år man satt i regeringsställning.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Under den debatt som pågått här i kammaren under hela dagen har den ekonomiska politiken och skatterna dominerat. Helt naturligt har den ekonomiska utvecklingen och skatternas utformning ett avgörande inflytande på möjligheterna att utveckla socialpolitiken. I detta arbete intar helt naturligt de familjepolitiska frågorna en betydelsefull roll.

Som framgår av reservationen I har vi anslutit oss till regeringens förslag om höjning av barnbidragen. Det förslag som nu framlagts står i överensstämmelse med de höjningar som vi diskuterade under trepartiregeringens tid.

Diskussionen om vilket utrymme som finns tillgängligt, ja, om det över huvud taget finns något utrymme för en ökning av den privata konsumtionen, har både här i kammaren och utanför riksdagen varit livlig bland både politiker och ekonomer. Bedömningarna från ekonomerna har varit ganska samstämmiga om att den svenska ekonomin inte tål denna påspädning, vare sig den som folkpartiregeringen föreslår i propositionen genom marginalsattesänkningar på dryga miljarden, moderaternas ännu större marginalsattesänkingsförslag eller det förslag som socialdemokraterna och vpk presenterade. En påspädning av köpkraften kan få allvarliga konsekvenser. En ny inflationsbrasa skulle kunna tändas.

Vad betyder då detta från socialpolitiska synpunkter? Helt naturligt vore det från barnfamiljernas synpunkt mycket ogynnsamt. Det drabbar vidare människor med låga inkomster hårt.

Att i detta läge föra fram marginalsattesänkningar som en stor och väsentlig fråga är, menar jag, från socialpolitisk synpunkt mycket otillfredsställande. Barnfamiljerna är sannoligen inte betjänta av en inflationsvåg med stigande priser.

Genom centerns starka motstånd till detta har vi fått fram en halvering av folkpartiförslaget. Vi har därmed lyckats pressa ner marginalsattesänkningen till halva beloppet. Det är bra, men från familjepolitisk och socialpolitisk synpunkt i stort hade det varit bättre om skatteutskottet helt hade följt centermotionen. Jag hävdar detta dels med utgångspunkt i, som jag nämnde, en överhängande inflationsrisk, dels med hänsyn till de stora sociala områden där satsningar måste komma till stånd. Då har vi inte råd att göra marginalskattejusteringar. Det är inte detta som är det väsentligaste.

Kommunerna har stora kostnadskrävande uppgifter framför sig, det vet vi. En av dessa är barnomsorgen. Är vi överens om att arbeta på att fullfölja det barnomsorgsprogram som lagts fast, så är det också viktigt att vi inte blundar för de ekonomiska frågeställningarna. Det är viktigt att vi ser till att förutsättningarna också skapas. Här kommer den kommunala skatteutjämnningen in på ett avgörande sätt.

Den andra stora frågan är äldreomsorgen. Vi kan inte blunda inför dessa gigantiska uppgifter. Dessa verksamheter måste vara med när vi diskuterar skatternas storlek och vilken modell som skall ligga till grund för skatteuttaget.

Den andra fråga som vi kommit in på även i dag är befolkningsutveck-

Nr 55

Torsdagen den
14 december 1978

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

lingen. Jag kan inte dela de uppfattningar som Ingegerd Troedsson för fram och de som förs fram i moderaternas reservation. Min uppfattning är att en positiv befolkningsutveckling i vårt land i första hand sammanhänger med våra möjligheter att skapa ett barn- och familjevänligt samhälle. Det har jag vid olika tillfällen deklarerat i denna kammare.

Jag hade inte tillfälle förra veckan att gå in i debatt. Men jag ser att Gunnar Biörck i Värmdö är här i kammaren nu, och jag vill därför ta upp ett resonemang som fördes här i samband med en frågestund. Jag tycker att det var något av ett slag under bältet. Jag är glad att kunna lägga saken till rätta. Gunnar Biörck sade då: För snart två år sedan ställde jag en fråga till den dåvarande statsministern om han var beredd att göra en ny översyn av befolkningsutvecklingen i vårt land. Han ansåg uppenbarligen inte saken vara av den vikt att den angick en statsminister. Då blev det den dåvarande socialministern som besvarade den.

Jag vill säga herr Biörck att det finns en arbetsfördelning – och den fanns på den tiden också – för hur frågor besvaras. Den arbetsfördelningen gäller även om det är Gunnar Biörck i Värmdö som ställer frågorna.

Jag tog vidare initiativet till den undersökning som SCB skall göra. Efter den diskussion som vi hade här i våras tillsatte vi också en arbetsgrupp i departementet som skulle jobba med de familjepolitiska frågorna. Jag vet att man fortsätter att arbeta med frågorna i syfte att komma fram till vissa samlande lösningar på problemen.

Men än en gång: Det är inte bara ekonomiska frågor som kommer in i bilden. Vi har också frågan om barnomsorgen. Vi har de långa arbetstiderna och dubbelarbetet som många gånger spelar en avgörande roll. Vid olika tillfällen har vi fått höra att det är många som ställer sig frågan om det är rätt att skaffa fler barn till världen, när man vet att miljoner av världens barn svälter. För många är det också en fråga om att våga sätta barn till en värld som man upplever hotas av krig, svält och miljöförstöring och där mycket våld härjar.

Jag anser att det är väldigt viktigt att få många av dessa frågeställningar klarlagda i den undersökning som nu är på gång. Jag tror att vi på det sättet så småningom skall kunna vidta de åtgärder som är nödvändiga. I varje fall får vi vetskap om vilka områden vi i första hand behöver göra insatser på. Jag förmodar att det blir ett ganska brett register som vi får ägna oss åt i fortsättningen.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationen i socialutskottets betänkande och i övrigt till utskottets betänkande.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Rune Gustavsson sade att det viktigaste av allt är att skapa ett barn- och familjevänligt samhälle. Jag håller helt med Rune Gustavsson om att barn behöver värme, harmoni, omtanke och en god miljö. Det är utomordentligt viktiga saker. Men, Rune Gustavsson, det är nu en gång så att det är inget som barn kan leva av. Barn behöver också nog så påtagliga saker som mat, kläder, skor och husrum.

Om det finns flera barn i en familj, så innebär det ofta att en av makarna måste avstå från sin inkomst för att kunna ta hand om barnen. Vidare kan föräldrarna inte leva av glädjen att ha barn; barnen kan än mindre leva av denna föräldrarnas glädje. Rune Gustavsson strök med rätta under det bekymmersamma ekonomiska läge som vi befinner oss i. Jag hoppas att Rune Gustavsson och centern av det skall dra slutsatsen att det krävs att vi inriktar det utrymme som finns för reformer på de allra angelägnaste ändamålen.

Om Rune Gustavsson såg den tablå jag visade här i kammaren, vet han också att familjer som har fyra eller fem barn måste ha orimligt höga inkomster för att kunna kravla sig över existensminimum. Det är väl, Rune Gustavsson, ändå inte ett led i ett barn- och familjevänligt samhälle att antingen bara de föräldrar som har mycket goda inkomster skall ha råd att skaffa sig ett fjärde eller femte barn eller också – om föräldrarna inte har goda inkomster – standarden i dessa familjer skall bli orimligt låg.

Därför tror jag att vi alla måste tänka om och försöka finna vägar att inrikta de sociala insatserna så, att också flerbarnsfamiljerna får sin sociala rättvisa.

GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill försäkra Rune Gustavsson att det inte var av någon vanvårdnad vare sig mot Thorbjörn Fälldin eller mot Rune Gustavsson själv som jag formulerade mig på det sätt som jag gjorde. Jag vill emellertid peka på att den befolkningsutveckling som vi har i vårt land f. n. innebär att vi på sju år har fått en nedgång i födelsefrekvensen från 114 500 till 93 000 barn per år. Denna utveckling har fortsatt i precis samma tempo ännu två år efter det att jag ställde min fråga och efter det att Rune Gustavsson besvarade den med att det nog skulle ordna sig genom att vi skulle skapa ett familjevänligt samhälle.

Dessa förhållanden gör att jag anser – liksom jag då gjorde – befolkningsfrågan vara lika viktig som andra långsiktiga ödesfrågor i vårt land, däribland t. ex. energifrågan. Jag ansåg att båda dessa angelägenheter var av sådan övergripande natur, att frågor om dessa i första hand skulle ställas till statsministern.

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Till Ingegerd Troedsson vill jag säga att om vi är överens om att vi skall satsa på de mest angelägna reformerna och på de människor som har det sämst ställt, är de förslag om marginalsattesänkningar som Ingegerd Troedsson för fram helt missriktade. Jag vill då hänvisa till den motion som centern väckt och som utgår från det förhållandet att den tunga skattebördan utgörs av kommunalskatterna. Jag tror att det är från den utgångspunkten vi måste arbeta.

Till Gunnar Biörck i Värmdö vill jag säga att vi är överens om att befolkningsfrågan är mycket allvarlig. Jag är dock övertygad om att det när vi får del av resultatet av SCB-undersökningen kommer att visa sig att det är

helt andra frågeställningar som är väsentliga och att vi inte löser dem genom enbart en viss form av barnbidrag, som föreslås från moderat håll, utan endast genom många olika insatser. Sådana kan vi inte genomföra på ett år eller två.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror inte, Rune Gustavsson, att man skall blanda in marginalsatteskalorna i detta sammanhang. En sänkning av skatteskalorna behövs av helt andra skäl än för att underlätta för barnfamiljerna. Den behövs för att vi skall kunna hålla igen på prisutvecklingen och för att vi skall kunna öka vår konkurrensförmåga, och det är sådant som kommer alla hushåll till del. Men vad som nu alldeles påtagligt behövs är specialinsatser just för de större familjerna för att de skall kunna få en rimlig standard och för att man i dessa också skall få förbättrade möjligheter till förvärvsarbete.

GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill mycket gärna bli och vara överens med Rune Gustavsson, och jag sätter därför värde på att han var ense med mig om att det gäller en allvarlig fråga. Jag kan även vara överens med honom om att man naturligtvis inte löser befolkningsfrågan genom att införa ett tillägg till barnbidragen. På bägge dessa punkter har vi alltså samma uppfattning.

Jag vill dock framhålla att den moderata motionen och den moderata reservationen, som Ingegerd Troedsson sagt i sitt huvudanförande, får betraktas som ett första steg och som den första viljeytringen i konkreta termer från ledamöter av riksdagen i denna fråga.

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga till Ingegerd Troedsson att fördelningsfrågorna är mycket viktiga. Där har vi olika uppfattningar. Det som Ingegerd Troedsson eftersträvar, eller i varje fall säger sig eftersträva, kommer hon inte att nå med det förslag till skatteomläggning som finns i moderatmotionen.

GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Det kanske är synd att störa idyllen mellan de båda förutvarande social- och hälsovårdsministrarna i den diskussion som de för. Men vi måste ju återgå till talarlistan.

Jag vill för min del konstatera att barnfamiljerna har drabbats svårt under den borgerliga regimen. De har fått känna på stora prisstegringar. De har fått känna på vad den Bohmanska svångremspolitiken betytt. De har fått sin ekonomi urgröpt. Jag tvekar inte att säga att det är barnfamiljerna som drabbats hårdast av att vi 1976 fick en borgerlig regering.

Den som erinrar sig de diskussioner som vi hade i riksdagen åren 1971–1976 i fråga om familjepolitiken kommer med all säkerhet i håg hur de borgerliga partierna då framträdde. Dels var det vanligt att centern och folkpartiet krävde indexreglerade barnbidrag. Kravet på sådana försvann när man satte sig på taburetterna och började regera. Jag konstaterar att

folkpartiet i regeringsställning inte längre håller på indexregleringen och att centerpartiet slutit upp på dess sida. Jag har ingen anledning att beklaga detta, men noterar det som ett faktum.

En undersökning som gjordes för några år sedan visar att barnfamiljerna inte förlorat på att barnbidragen inte varit indexreglerade. De har höjts efter hand utan indexreglering.

Ett av de stora slagnumren i de borgerligas agitation före det förra valet var kravet på ett vårdnadsbidrag. Om detta finns det inte ett ord i dagens borgerliga reservationer. Jag vet inte om man skall notera detta som en ändrad uppfattning, men jag antar att det bara är en tillfällig historia. Till våren lär väl både moderata samlingspartiet och centerpartiet återkomma med krav på ett vårdnadsbidrag. Det kan ju finnas väljare som fortfarande kan tänkas tro på deras vallöften, och då kan det ju vara lämpligt att ta fram den gamla katalogen igen.

Det finns naturligtvis ett starkt argument mot vårdnadsbidragen, och det är att landets ekonomi under den borgerliga regeringsperioden så i grunden försämrats att det inte finns möjlighet att realisera denna reform. Men jag är inte säker på att man i motionstiderna 1979 kommer att ta någon speciell hänsyn till ekonomin.

Vi socialdemokrater väckte vid höstriksdagens början en motion med krav på ett engångsbidrag med 500 kr. till barnfamiljerna. Det skulle tjäna både som stimulans åt ekonomin och som en kompensation till barnfamiljerna för den försämring de fått vidkännas i sin ekonomi.

Men genom den manöver som de borgerliga partierna gjorde blev det omöjligt att genomföra det förslaget. Man blockerade helt vägarna för ett beslut i utskotten och därmed också i riksdagen.

Det är ett bevis på den maktfullkomlighet som det borgerliga blocket visade och som barnfamiljerna dyrt fick betala.

I stället fick riksdagen en proposition om en barnbidragshöjning med 240 kr. om året eller räknat per dag 65 öre.

Genom att de borgerliga inte kunnat ena sig om en gemensam linje i utskottet har socialdemokraterna kommit att bilda majoritet. Och vi föreslår en mer än dubbelt så stor höjning som regeringen, nämligen 500 kr. per år.

Denna summa rubbar inte de ekonomiska cirklarna. I finansutskottets betänkande slår man fast att det finns utrymme både för barnbidragshöjningar och för en sänkning av marginalskatterna.

När man sedan i skatteutskottet behandlar marginalskatterna har dessa bara sänkts med hälften av vad regeringen föreslagit. Då blir ju motiveringen för en barnbidragshöjning med 500 kr. ännu större och mer aktuell.

Om jag bara ett ögonblick skall snudda vid skattepolitiken, kan jag konstatera att det som Ola Ullsten betecknade som en av de viktigaste frågorna för folkpartiet i regeringsställning – en sänkning av marginalskatten – så gott som stannade på papperet. Det var vackert tänkt, men i politiken räcker det inte bara med vackra tankar, utan vad som behövs är resultat. I det sammanhanget kanske jag också kan slå fast att centerpartisternas tal om

Torsdagen den
14 december 1978

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

nödvändigheten av en kommunalskattesänkning blev det heller ingenting av med. Det blev med den precis som med de indexreglerade barnbidragen och vårdnadsbidragen: de tålde inte den kalla verkligheten. Centern har svikit både dem som partiet lovat sänkt kommunalskatt och dem som partiet lovat bidrag till barnens vårdnad.

Rune Gustavsson sade i en replik till fru Troedsson att för centern var fortfarande en kommunalskattesänkning en stor och viktig angelägenhet, men när centern hade en chans att genomföra en sådan tillsammans med socialdemokraterna, då svek centern. Jag vet inte om centerpartiet är någonting att tro på. Vad centerpartiet säger och hur det handlar är två olika saker som aldrig går ihop.

Rune Gustavsson berörde i sitt tal också frågan om ekonomernas inställning till den ekonomiska politiken. Han sade att Sveriges finanser egentligen inte tål att man realiserar sådana förslag som höjda barnbidrag och sänkta marginalskatter.

Det är klart att man kan ha delade meningar om var gränsen skall gå och hur mycket man kan sänka skatterna eller hur mycket man kan höja barnbidragen. Men finansutskottet, som är riksdagens utskott för den finansiella politiken, har klart uttalat att det finns utrymme över för båda de här punkterna.

Men låt oss tala om den verklighet som råder i dag.

Barnfamiljerna är pressade av dyrtiden och av de svårigheter som de borgerligas politik medfört för dem.

Det var många barnfamiljer som medverkade till att de borgerliga fördes fram till makten år 1976, men de har grymt svikits av den regim som de förde fram till kanslihuset. De blir säkert inte glada över den text de kan läsa i mittenpartiernas reservation. På några få rader avverkas de problem som möter barnfamiljerna i dag: det är "angeläget att snarast möjligt förstärka barnfamiljernas ekonomi. Detta är motiverat både för att ge barnfamiljerna kompensation för de prishöjningar som skett och för att öka barnfamiljernas konsumtionsutrymme." Det är allt vad folkpartiet och centerpartiet orkat med att pretera när de skulle bemöta majoritetsskrivningen i utskottet.

Men 65 öres barnbidragshöjning om dagen är verkligen inga krafttag att skryta med. Om man tar i betraktande att baslivsmedlen, som ju utgör barnfamiljernas väsentliga kost, har stigit kraftigt och att även priserna på kläder, skor och allt vad man behöver köpa till barnen gått i höjden, framstår den barnbidragshöjning som folkpartiet och centerpartiet står bakom närmast som generande liten. Den betyder knappast ens en kompensation för prishöjningarna och är absolut ingenting som ökar barnfamiljernas konsumtionsutrymme.

I kvällens Rapport meddelade man att uppgörelse träffats med handeln om att priserna skall höjas med en viss procent. I samband med jordbruksuppgörelsen, som kommer fram på nyåret, kommer mjölken att höjas med 7-8 öre per liter. Köttet höjs med 30 öre, osv. Denna höjning drabbar alla konsumenter, men barnfamiljerna, som är stora mjölkkonsumenter, drabbas hårdare än andra. Det är sannerligen inte mycket som man bjuder barnfa-

miljerna, när man vill höja barnbidragen med 65 öre om dagen!

Jag förstår att det inte är lämpligt med några mer omfattande skrivningar i reservationen – det är bättre att dra en tystnadens slöja över de borgerligas politik gentemot barnfamiljerna.

Moderaterna däremot har lagt ut texten ganska utförligt. De har ju också ett förslag som avviker från de andra partiernas, nämligen differentierade barnbidrag allt efter familjernas storlek, precis som man har i en del andra länder, bl. a. i Frankrike.

Jag vill med anledning av vad Ingegerd Troedsson sade gärna understryka att flerbarnsfamiljerna onekligen har problem, större problem än de familjer som har ett mindre antal barn. Det finns ingen anledning att inte erkänna detta. Det är problem som vi naturligtvis måste försöka komma till rätta med.

Men den motivering som moderata samlingspartiet anför är att de av bl. a. befolkningspolitiska skäl skulle vilja ha till stånd denna ändring. Socialutskottet genomförde i våras en hearing i befolkningsfrågan. Man kan, enligt mitt förmenande, inte av den hearingen dra slutsatsen att ett differentierat barnbidrag skulle påverka befolkningsstatistiken i positiv riktning. Sverige uppvisar i stort sett samma bild som andra utvecklade industriländer, dvs. en obenägenhet att ha många barn i familjerna.

Om det skulle vara så att barnbidragens storlek påverkar benägenheten att ha fler barn i familjerna, är det recept som moderata samlingspartiet anvisar inte på något sätt tillräckligt. Familjerna skulle ju få 80 kr. mindre för de två första barnen, medan man skulle få 400 kr. mer än mittenpartiernas förslag för det tredje barnet.

Men om man följer det socialdemokratiska förslaget, skulle det för en tvåbarnsfamilj innebära 600 kr. mer än vad moderaterna föreslår. En trebarnsfamilj skulle enligt det socialdemokratiska förslaget få 700 kr. mer än i moderaternas förslag. Först när man får en fembarnsfamilj skulle moderaternas förslag väga över något. Men hur många familjer i vårt land har fem eller fler barn?

Man skall inte heller stirra sig blind på de differentierade barnbidragen och tro att de är lösningen på befolkningsproblemen eller på barnfamiljernas problem över huvud taget.

Mycket hänger på hur det är med den kommunala barntillsynen. Och jag vet att moderaterna inte varit särskilt ivriga förespråkare för en utbyggnad av barnomsorgen, inte heller för att kvinnorna skall gå ut på arbetsmarknaden.

Tvärtom förde moderaterna i valrörelsen 1976 en agitation där de förordade införande av vårdnadsbidrag, som skulle ha gynnat de bättre situerade genom att hustrun i de familjerna stannade hemma.

Däremot ägnade inte moderaterna något särskilt stort intresse åt de ensamstående mödrarna, som tvingas att förvärvsarbeta för sitt uppehälles skull och som många gånger har svårt med passningen av sitt barn. De utgör också en viktig kategori i vårt samhälle. En ensamstående mor har rätt att bli respekterad som person, få tillsyn till sitt barn och få ett ekonomiskt stöd från samhället.

De orden kan f. ö. tjäna som ett inlägg i befolkningsfrågan och som en replik till moderaternas förslag om flerbarnsstöd.

Jag tror inte att de differentierade barnbidragen skulle innebära någon ändrad syn på vårt förhållande i befolkningsfrågan. Jag tror i stället att vi, om vi gemensamt kan skapa ett mer barnvänligt samhälle i allmänhet, möjligen skulle kunna åstadkomma en ändring i befolkningsfrågan. Men det är en alltför lång och komplicerad historia för att jag skall hinna utreda den på några få minuter. Låt oss hoppas att den utredning som har igångsatts skall ge någon vink om vad det är för orsaker som ligger bakom att familjerna inte har benägenhet att skaffa fler barn. Jag tror att vi sedan kan ta upp denna diskussion. Att något måste göras är klart, men det är inte säkert att det skall göras på detta plan utan kanske på en rad andra områden i vårt samhälle.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Om vi, Göran Karlsson, skall relatera barnbidragen till basbeloppet vill jag framhålla att barnbidraget var 17,3 % av basbeloppet när trepartiregeringen trädde till i oktober 1976 och 17,9 % när trepartiregeringen upphörde två år senare.

Det framlades inget förslag om vårdnadsbidrag i samband med den här propositionen, sade Göran Karlsson. Nej, ett sådant förslag hörde inte hemma där, men jag kan glädja Göran Karlsson med att det kommer en sådan motion till våren. Det finns mycket starka argument för vårdnadsbidrag från både rättvisesynpunkt och valfrihetssynpunkt.

Sedan till skattepolitiken. Vad finns det för någonting, Göran Karlsson, av kommunal skatteutjämning i det socialdemokratiska förslaget? Det är ju ett rabattsystem och ingenting annat. I den motion som vi har presenterat i samband med den här propositionen har vi sagt att det inte är riktigt att nu vidta denna sänkning av marginalsatserna. Det belopp på ungefär 1,1 miljarder som skulle disponeras för marginalsattesänkningar ville vi i stället använda till en kommunal skatteutjämning i samband med den kommunal-skattereform som skulle genomföras till våren. Det är något helt annat än det som socialdemokraterna har fört fram. Vad finns det för kommunal skatteutjämning i det socialdemokratiska förslaget? Kan jag få ett svar på den frågan, Göran Karlsson?

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Göran Karlsson erkände att flerbarnsfamiljerna har alldeles särskilda problem. Det erkännandet värdesätter jag. Göran Karlsson hänvisade också till Frankrike, som har differentierade barnbidrag. Frankrike har också något annat: en beskattning som tar hänsyn till hur många som skall leva på inkomsten.

Olof Palme sade tidigare i dag att det viktigaste av allt var att hävda principen att skatt skall utgå efter ekonomisk bärkraft. Som jag försökte visa tidigare har vi definitivt inte ett skattesystem som tar hänsyn till den

ekonomiska bärkraften. Jag visade ju bl. a. att en fyrbarnsfamilj enligt socialdemokraternas syn på erforderlig standard skulle behöva ungefär 200 000 kr. för att uppnå en acceptabel nivå. Är man inte beredd att ta hänsyn till antalet barn vid beskattningen måste man gå bidragsvägen, och vi har försökt visa en metod att via bidrag särskilt kunna underlätta förhållandena för de litet större familjerna.

Det är inte så, Göran Karlsson, att vår motion främst är betingad av befolkningspolitiska hänsyn. Att vi tar upp befolkningspolitiken beror på att socialutskottet i våras i ett enhälligt betänkande krävde åtgärder utan dröjsmål. Vi har försökt anvisa en linje, men huvudsaken för oss var – och jag citerar ur vår motion – ”det helt otillfredsställande i att så många flerbarnsfamiljer lever under mycket knappa förhållanden”.

Vi kan inte heller slå oss till ro med att bara avvakta statistiska centralbyråns undersökning. Den kommer inte att lösa några som helst ekonomiska problem för flerbarnsfamiljerna. Den kommer inte heller att på något vis underlätta möjligheterna för båda föräldrarna att förvärsarbeta, eller lösa några andra problem för dem. Den är tvärtom farlig, börjar jag tro. Den är farlig, eftersom den tydligen alltmer kommer att användas som ett alibi för att ingenting göra. Flerbarnsfamiljernas situation behöver beaktas och förbättras helt oavsett befolkningsfrågan.

Göran Karlsson sade att moderaternas förslag inte var tillräckligt. Nej, det är verkligen inte tillräckligt, men det är ett första litet steg att göra någonting för de här familjerna. Någon gång måste vi väl ändå börja.

Sedan var det de ensamma mödrarna. Jag är glad för att Göran Karlsson tog upp också det problemet. Jag har under alla år som jag har varit politiskt aktiv reagerat för att man har talat om valfrihet, men inte varit beredd att åstadkomma någon valfrihet för de ensamma mödrarna. Vi skall återkomma i den frågan i början av nästa år.

GÖRAN KARLSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att vi kan vara tämligen överens om att någonting måste göras i befolkningsfrågan. Men vad som skall göras vågar jag inte yttra mig om nu. Låt oss avvakta den undersökning som statistiska centralbyrån arbetar med. Vi hoppas att den skall kunna ge någon vägledning.

Beträffande moderaternas politik i största allmänhet kan jag ändå inte säga annat än att den varit till förfång för barnfamiljerna och för de svagaste löntagarna. Udden på den politik som moderaterna bedrivit i regeringsställning – med Gösta Bohman som primus motor – har varit riktad mot löntagarna och alldeles speciellt drabbat dem som har det svårt, som har små inkomster. Det kan inte fru Troedsson trolla bort med allt sitt tal om nödvändigheten av att lösa befolkningsfrågan och problemen för flerbarnsfamiljerna. Jag understryker dock vad jag sade förut, nämligen att flerbarnsfamiljerna onekligen har problem och om möjligt bör stödjas. Man kan tvista om huruvida det skall ske på det sätt som moderaterna föreslår.

Sedan vill jag bemöta Rune Gustavsson. Han förde in skattefrågan i bilden, och det må vara hänt, men där kan inte centerpartiet skryta med att ha gjort

någon speciellt stor insats. Nu försöker Rune Gustavsson krypa undan genom att säga att den föreslagna lösningen inte innebär någon kommunal skatteutjämning. Men vi har ju en särskild metod för utjämning av de kommunala skatterna, Rune Gustavsson. Vi ville sänka kommunalskatten för skattebetalarna med 10 %. Hade inte det varit en gärning väl värd för centerpartiet att stödja i stället för att säga att förslaget inte innebär någon kommunal skatteutjämning? – Det är sällan jag har hört maken till dålig advokatyr, Rune Gustavsson.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är uppenbart att något behöver göras för de stora barnfamiljerna, sade Göran Karlsson. Jag vill än en gång stryka under att jag sätter stort värde på detta erkännande. Jag kan också förstå att Göran Karlsson inte är beredd att så att säga vid sittande bord ta ställning till vad som är den bästa vägen. Jag är däremot orolig för att Göran Karlsson säger att man skall avvakta utredningen. Det ville socialdemokraterna definitivt inte göra så sent som i våras.

Jag skulle vilja be Göran Karlsson och socialdemokraterna i övrigt att studera de tablåer som jag visade. Jag försökte med dem klargöra hur fruktansvärt låst situationen i dag är för barnfamiljerna och att enda vägen ut ur den låsta situationen – om man inte vill gå skattevägen – är att införa högre bidrag eller motsvarande till de här familjerna. Det får inte bli så att medan gräset gror dör kon.

Jag är mycket tacksam för den här öppenheten, och jag skulle önska att samtliga riksdagens partier var beredda att visa en sådan öppenhet. Något måste göras, och det måste göras snabbt.

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Det var Göran Karlsson som förde in skattefrågan i sitt föregående inlägg. Det som är väsentligt i skattefrågan, Göran Karlsson, är att vi får en kommunal skatteutjämning. Socialdemokraterna var ju med i KEU och hade inte någon annan uppfattning där än att vi skulle ha en ordentlig utjämning. När det gäller det förslag som nu konstruerats undrar jag om någon av de socialdemokratiska ledamöterna verkligen tar det på allvar. Jag tror att det är någonting man har hittat på så där i sista stund. Jag tror inte att ens Göran Karlsson menar så mycket allvar med detta. Han säger vidare att det jag anförde var dålig advokatyr – men jag gjorde bara ett faktiskt konstaterande när det gäller skattefrågan.

GÖRAN KARLSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Nej, Rune Gustavsson, så lätt går det inte att komma ifrån sina uttalanden. Socialdemokraterna i kommunalekonomiska utredningen gav klara besked i sin reservation till det betänkande som framlades. De syftade till en klar utjämning mellan olika kommuner. Men jag vill också erinra om att redan i nuet har vi en kommunalskatteutjämning, det kan inte Rune Gustavsson komma ifrån.

Men menar verkligen Rune Gustavsson att de socialdemokratiska ledamöterna i denna riksdag inte skulle stå bakom det förslag som man har lagt fram i skattefrågan? Menar Rune Gustavsson att vi skulle vara så hopplösa i fråga om att kunna sätta oss in i problemet? Nej, det är genom centerns obotfärdighet vi har hamnat där vi nu är. Om centern hade menat allvar med sitt tal om att man skulle utjämna kommunalskatterna hade man röstat på vårt förslag när det förelåg. Men det rädde centerpartiet inte med. Det är så många gånger vi upplevt hur centerpartiet uttalar sig på ett sätt, men när man sedan ställs inför faktum, då röstar man på ett annat sätt. Det är centerpartiets vanliga taktik.

Till fru Troedsson vill jag som avrundning på den här debatten säga att om man hade genomfört det socialdemokratiska förslaget till barnbidragshöjning hade ju barnfamiljerna upp till fyra barn fått det bättre än med det förslag som moderata samlingspartiet har lagt. Det kan inte fru Troedsson jäva.

Talmanen anmälde att Rune Gustavsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Bara några reflexioner i detta sena skede av debatten. Vi har i vår motion 98 föreslagit en barnbidragshöjning med 500 kr. per barn och år. Socialutskottet föreslår hälften så mycket.

Arbetarpartiet kommunisterna har lagt sitt förslag därför att det ligger i linje med den allmänna filosofi som vi har utvecklat i annat sammanhang, nämligen att konsumtionen behöver stimuleras, inte strypas åt, därför att levnadsstandarden måste försvaras.

Klart är att låginkomsttagarna, framför allt barnfamiljerna, drabbas hårt av den ekonomiska kris som kännetecknar situationen i vårt land. De har fått sänka sin standard. Man må trolka med siffror hur mycket som helst, men man kan få bekräftelse på detta genom att gå ut och tala med barnfamiljerna. Där är svängremspolitiken en plågsam realitet.

Vi hade i en valkampanj en paroll som löd: Barnen behöver generalernas klöver. Den parollen är högaktuell i dag.

Regeringen anser inte att man har råd att göra en rejäl höjning av barnbidragen, men i detta samhälle har man samtidigt råd att slussa över 14 miljarder kronor till militära ändamål!

Man har råd med en aldrig tidigare skådad generositet mot storfinsans genom den väldiga flora av subventioner som nu ytterligare utvecklas, men man har inte råd med en höjning av barnbidragen.

Moderata samlingspartiet vill begränsa barnbidragshöjningen till 200 kr. Då skulle man, säger partiet, "ge vissa barnbidragsfamiljer ett skattefritt tillägg, nämligen med 400 kr. per barn och år för det tredje och följande barnen i familjen". Men jag måste säga, som flera talare i den här debatten redan har sagt, att det är en lösning som jag inte tror ett dugg på. Det är möjligt att man därmed skulle kunna locka fram ett och annat extra barn till världen, men det vore i realiteten att lura människor.

Vi har en låg nativitet i det här landet, det är riktigt. Men lösningen ligger inte i att man premierar folk för att sätta flera barn till världen.

I dagens läge tvekar många – med rätta! Jag vill påstå att det vittnar om ansvar. Är det underligt att man tvekar att sätta barn till världen i ett samhälle där man inte ens är garanterad den elementära mänskliga rättigheten, rätten till arbete? Är det underligt att man tvekar när man befinner sig i ett samhälle som på en rad områden kännetecknas av kris och upplösningstendenser, när man inte vet om det finns en daghemsplats när det blir dags, osv.?

Det avgörande för ett samhälle som vill ta emot flera barn är att man på alla områden skapar ett barnvänligt klimat – på det ekonomiska, sociala och även kulturella området. Det måste finnas daghemsplatser för alla och trygghet inför morgondagen. Man måste på bred front gå in för att förbättra barnfamiljernas villkor. Det måste på sikt vara den enda riktiga målsättningen, men den ryms inte i den moderata filosofin. Den går inte ihop med svångremspolitiken.

Regeringen har i sin proposition sagt att en konsumtionsökning på ca 2 % skulle vara en rimlig avvägning. Men det är mycket tveksamt om de åtgärder som regeringen går in för får den blygsamma effekten. Det kan lika gärna bli en motsatt utveckling.

Vi har i vår motion och i andra sammanhang pläderat för en ökning av konsumtionen. Vi har gjort det av flera skäl. Om medborgarna minskar sin konsumtion, blir följderna att produktionen avtar. Folk köper mindre. Det blir minskad avsättning för de varor som produceras, och det hjälper verkligen inte upp sysselsättningen. Vi anser därför att barnbidragen bör höjas betydligt mer än vad utskottet och regeringen vill gå med på. Vi ser det helt enkelt som en av flera delar i kampen för att försvara arbetarklassens standard.

Jag yrkar bifall till vår motion nr 98.

ARNE MAGNUSSON (c):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 13 vid innevarande riksmöte behandlas den del av proposition nr 50 om inriktningen av den ekonomiska politiken som rör förslaget om ändring av det förlängda barnbidraget och studiebidraget. Förlängt barnbidrag till studerande över 16 år i grundskola och studiebidrag till studerande mellan 16 och 19 år i gymnasial utbildning utgår nu med 188 kr. per månad. I propositionen föreslås att det allmänna barnbidraget fr. o. m. den 1 januari 1979 ökas med 240 kr. per år och barn från nuvarande 2 260 kr. till 2 500 kr., eller med 20 kr. per månad. Då det förlängda barnbidraget och studiebidraget till sina belopp bör överensstämma med det allmänna barnbidraget föreslås i propositionen även här en ökning med 20 kr. per månad från nuvarande 188 kr. till 208 kr.

Inom centern är vi väl medvetna om att både barnfamiljer och studerande är i behov av ett ökat stöd, varför vi tillstyrker propositionens förslag, vilka vi i nuvarande situation anser vara väl avvägda och helt överensstämma med vad redan trepartiregeringen var överens om. Vi har här att ta hänsyn till förut nämnda behov men också till kostnadssidan och till risken för en ökad

inflation. Vi har med all säkerhet att se fram mot ett rätt stort budgetunderskott, vilket någon gång ändå måste betalas, och vi har inte minst att ta hänsyn till den risk för en ökad inflation som jag förut talade om.

Vi från centern anser att ingenting kan vara mer förödande för barnfamiljer med begränsade inkomster eller för studerande som måste lita till dessa bidrag under sin studietid än en ökad inflation. Därför måste de åtgärder som vidtas för att öka dessa gruppers köpkraft vara så avvägda att de inte genom en ökad inflation omedelbart urholkas utan verkligen leder till en varaktig köpkraftsökning.

Herr talman! Det är med anledning härav som jag yrkar avslag på socialförsäkringsutskottets hemställan i dess betänkande nr 13 och bifall till reservationen I i samma betänkande, vilken är undertecknad av centerns och folkpartiets representanter i utskottet.

YVONNE HEDVALL (m):

Herr talman! Av socialförsäkringsutskottets betänkande nr 13 framgår att samtliga partier i utskottet är helt eniga om att studiebidraget och det förlängda barnbidraget måste höjas. Men sedan är det slut med enigheten mellan partierna. Betänkandet upptar inte mindre än fyra olika förslag till beloppsgränser.

I propositionen har föreslagits att bidragen skall höjas med 20 kr. per månad. I en socialdemokratisk motion föreslås höjningen bli 42 kr. per månad och i vpk-motionen föreslås en höjning med 73 kr. per månad. Som en konsekvens av yrkandet i motionen 91 av Gösta Bohman m. fl. har i motionen 92 – även den med Gösta Bohman som första namn – föreslagits en något mindre höjning av studiebidraget och det förlängda barnbidraget än vad som föreslagits i propositionen.

Statsrådet Wikström har meddelat att han i början av nästa år ämnar föreslå riksdagen en reformering av stödet till de 18–19-åringar i gymnasial utbildning som nu erhåller studiebidrag inom studiehjälpen. Dessutom kommer troligtvis denna reform att kunna träda i kraft redan den 1 juli nästa år. Det är bl. a. mot bakgrund av detta som vi i den moderata motionen har föreslagit att höjningen skall sättas till 17 kr. per månad, en minskning med 3 kr. per månad i förhållande till propositionens förslag. Men därutöver föreslår vi i motion 92 – som en given följd av förslaget i motion 91 – att ett särskilt skattefritt flerbarnstillägg med 400 kr. per barn och år skall utgå fr. o. m. det tredje barnet till familjer där tre eller flera barn under 18 år är berättigade till studiebidrag eller förlängt barnbidrag.

Samtliga de i motionen väckta förslagen har avstyrkts av utskottet. Detta finner jag en smula märkligt, bl. a. mot bakgrund av att riksdagen för ett drygt halvår sedan – i maj 1978 – enhälligt biföll socialutskottets betänkande 1977/78:32 och därmed i princip beslöt att åtgärder snarast bör vidtas med anledning av den oroande befolkningsutvecklingen.

Motion nr 92 utgår dock inte ifrån att de förslag vi väckt i sig skulle ha någon inverkan på den brydsamma nativitetssituationen utan är snarare att betrakta som en markering och en inriktning att ta fasta på för framtiden. Det

är nämligen ingen nyhet för oss att många flerbarnsfamiljer i dag lever under ytterst knappa ekonomiska förhållanden.

Herr talman! Dessa frågor har helt nyligen diskuterats här i kammaren, varför jag inte har för avsikt att fördjupa mig vidare i vare sig befolkningsfrågan eller flerbarnsfamiljernas ekonomiska situation. Jag vill bara peka på att dessa frågor har betydelse även när vi skall fatta beslut om studiebidraget.

Mot bakgrund av detta har Allan Åkerlind och jag reserverat oss mot socialförsäkringsutskottets hemställan till förmån för de förslag som lagts fram i den moderata motionen.

Jag yrkar bifall till reservation nr 2 i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 13. Om denna avslås kommer jag att stödja reservation nr 1.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottet har i sitt betänkande 1978/79:13 behandlat den del av propositionen 50 som innefattar förslag om höjning av det förlängda barnbidraget och studiebidraget inom studiehjälpen. I samband därmed har utskottet också helt eller delvis behandlat två partimotioner från socialdemokraterna, en motion från moderata samlingspartiet och en motion från vänsterpartiet kommunisterna.

Den ena av de behandlade socialdemokratiska motionerna, 1978/79:2, väcktes vid riksmötets början och innefattade förslag till omedelbara åtgärder för att stärka barnfamiljernas ekonomi, bl. a. genom att ett extra belopp om 375 kr. till det förlängda barnbidraget och studiebidraget skulle utbetalas under hösten 1978. Genom att den borgerliga majoriteten i utskottet inte tillät att detta förslag prövades förrän i samband med behandling av den förevarande propositionen, kunde de extra åtgärderna inte genomföras i tid. Vi har därför ånyo fört fram förslag om höjda förlängda barnbidrag och studiebidrag i anledning av proposition 50, men nu som en permanent förstärkning av dessa barnstöd.

Det förlängda barnbidraget och studiebidraget inom studiehjälpen utgår som bekant med samma belopp per månad som det allmänna barnbidraget och utgör en fortsättning av detta barnstöd i det fall barnet studerar efter fyllda 16 år. Överensstämmelse föreligger också mellan socialförsäkringsutskottets förslag till höjning av de båda stödformerna till studerande ungdomar över 16 år och socialutskottets förslag till höjning av barnbidraget.

Socialutskottets betänkande har ingående behandlats här. Jag skulle tro att herr talmannen vid denna tidpunkt på kvällen inte har några invändningar om jag nu avser att i hög grad förkorta mitt anförande. Då vill jag bara säga att samma skäl för utskottets ståndpunkt som socialutskottets talesman Göran Karlsson framfört kan från min sida åberopas i en debatt om socialförsäkringsutskottets betänkande 13.

Jag hänvisar alltså till socialutskottets talesman Göran Karlssons inlägg här tidigare. Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan.

BRITTA BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! De olika förslagen om höjning av studiebidragen och det förlängda barnbidraget ansluter sig till resp. partiets förslag om höjning av det allmänna barnbidraget. Det är en gammal princip, och jag menar att det inte finns anledning att ändra den principen i det här sammanhanget.

Tidigare i dag har Kersti Swartz framhållit, i anknytning till socialutskottets betänkande, att regeringens förslag till höjning av barnbidraget är väl avvägt. Samma sak sade Arne Magnusson för en liten stund sedan. Jag instämmer i det och tillstyrker regeringens förslag om höjning av studiebidraget och det förlängda barnbidraget till 208 kr. per månad.

Jag yrkar bifall till reservationen 1 vid socialförsäkringsutskottets betänkande nr 13.

Men utöver detta skulle jag vilja säga ett par ord i anknytning till diskussionen om befolkningsutvecklingen – det har ju framhållits att det föds så litet barn i landet – och moderaternas förslag i det sammanhanget att ge ett extra tillägg till flerbarnsfamiljer. Jag är medveten om att familjer med många barn kan ha det ekonomiskt besvärligt, men jag är inte så alldeles säker på att den väg som moderaterna föreslår är den rätta att gå. Jag tror att det är väldigt viktigt att man har ett ordentligt beslutsunderlag, om man vill vidtaga åtgärder.

Låt mig påminna om vad en företrädare för statistiska centralbyrån sade i ett nyhetsprogram för några dagar sedan i TV. Han talade om att man håller på med sådana här studier och nämnde att det ser ut som om det skulle vara så, att det är flera familjer än tidigare som nu inte skaffar sig några barn alls och att det är detta som gör att det föds så pass få barn i landet. Bakgrunden till att många familjer inte skaffar sig barn är mycket komplicerad, och någon diskussion på det området tänker jag inte ge mig in på i dag – det skulle föra alldeles för långt.

YVONNE HEDVALL (m) kort genmäle:

Herr talman! Till fröken Bergström vill jag säga att vad som är den rätta vägen när det gäller att hjälpa upp flerbarnfamiljernas ekonomiska situation har inte heller vi uttalat oss om vare sig i vår motion eller i reservationen på denna punkt. Vi har inte gjort anspråk på att våra förslag skulle vara på något sätt de rätta lösningarna, men vi har sagt att detta är en väg – en början om än en blygsam sådan. Kanske är det en början i rätt riktning.

BRITTA BERGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan dock bara tolka förslaget så, att man konstaterar att familjer väljer att nöja sig med två barn och att man då skulle ge så att säga ett ekonomiskt tillägg för varje barn utöver dessa två. Säger man att förslaget på detta sätt är en början och undersökningar sedan visar att det inte alls är rätt väg att fortsätta på när det gäller att lösa problemen, så kan det visa sig svårt att återvända. Man har under sådana förhållanden startat med fel insats.

Torsdagen den
14 december 1978

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

YVONNE HEDVALL (m) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Bergström har kanske helt enkelt hängt upp sig litet för mycket på att detta skulle vara en lösning av befolkningsfrågan, men det har vi aldrig påstått att förslaget skulle vara. Vad vi säger är att det kan underlätta den ekonomiska situationen för flerbarnsföräldrarna, det är det vårt förslag har syftat till. Vi tror icke att vi med detta kan lösa befolkningskrisen.

ERIK JOHANSSON i Simrishamn (s):

Herr talman! För arbetarrörelsen har det alltid varit en viktig och central fråga att bereda arbete och därmed en meningsfull tillvaro för människorna i vårt samhälle.

I samverkan med den fackliga rörelsen har socialdemokratin i såväl regeringsställning som opposition byggt upp en arbetsmarknadspolitik som värnar om människornas sysselsättning, regional utveckling och stigande välfärd i vårt samhälle. Samhällets insatser måste i hög grad bygga på aktiv näringspolitik och ekonomisk politik i samverkan med utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken.

Debatten här i kammaren i dag har bekräftat detta samband. Jag finner inte anledning att ytterligare kommentera den debatten, utan begränsar mig till att ansluta mig till de inlägg som gjorts av de socialdemokratiska talarna i debatten.

Vi hade i våras en utförlig debatt här i kammaren om ungdomsarbetslösheten. Debatten var föranledd av förslag från den dåvarande borgerliga trepartiregeringen i en proposition signerad statsråden Wirtén och Mogård. Från socialdemokratiskt håll ställde vi oss åtskilligt kritiska till vad som då föreslogs från regeringshåll. Vår kritik kan sammanfattas så att vi inte kunde finna att regeringsförslagen innebar att man tog några nya grepp för att lösa problemen med ungdomsarbetslösheten. Förslagen föreföll närmast ha till syfte att samordna redan pågående aktiviteter. Det var inte fråga om att avdela några nya resurser för att komma till rätta med problemen. Med anledning av nämnda proposition i våras lade vi i en partimotion fram förslag i 25 punkter om konkreta åtgärder. Bortsett från ett par punkter blev våra förslag i, kan man säga, vanlig ordning nedvoterade av den borgerliga majoriteten, som förlitade sig till de riktlinjer som dragits upp i propositionen. Detta är så mycket mer anmärkningsvärt som utskottet gjorde bedömningen att arbetslösheten bland unga skulle öka framemot sommaren 1978. Men man drog inte de praktiska konsekvenserna av denna, som det skulle visa sig, riktiga prognos.

Våra farhågor kom att besannas långt mer än vi väntat. Än värre är att regeringens och den borgerliga majoritetens agerande drabbar de unga.

De nya riktlinjerna trädde i kraft med ingången av tredje kvartalet i år. Under den perioden nådde ungdomsarbetslösheten högre tal än någonsin tidigare. Det inträffade med en regering sammansatt av de partier som åren före regeringstillträdet stoltserade med att det var de som hade ställt upp det allmänt accepterade målet att alla ungdomar som lämnar skolan skall

garanteras praktik, arbete eller fortsatt utbildning. Mot bakgrunden av de drastiskt ökade arbetslöshetstalen under sommaren och förhösten fann vi socialdemokrater det nödvändigt att på nytt aktualisera en rad åtgärder för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten. Vi gjorde det i den vid riksmötets början väckta motionen nr 2. Liksom i våras spänner våra förslag över ett brett register av åtgärder av både utbildnings- och arbetsmarknadspolitiskt slag.

De krav vi har ställt är:

”De utbildningspolitiska inslagen utgörs av förstärkning av den uppsökande studie- och yrkesorienteringen (SYO), utvidgning av verksamheten med SSA-råd (planeringsråd) lokalt, regionalt och centralt. De i höst inledda försöken med individualiserad utbildning åt vissa ungdomar varvad med praktik bör bedrivas i alla kommuner och inte bara i begränsad skala. Särskilda insatser bör också göras för att handikappade ungdomar skall kunna delta i denna utbildningsform och speciella resurser bör avsättas för att på annat sätt ta hand om socialt handikappade ungdomar. Därutöver tar vi upp frågor om meritvärdet av vissa kurser i arbetsmarknadsutbildningen vid ansökan om utbildning i gymnasieskolan samt om kartläggning av de ungas samlade utbildningsbehov med sikte på nya kurser i gymnasieskolan för intagning på vårterminen.

Den arbetsmarknadspolitiska delen utgörs av förstärkning av arbetsmarknadsverket med 150 nya tjänster och vissa åtgärder för att underlätta för unga förtidspensionärer att återgå till arbetslivet. Vidare ingår att praktikbegreppet skall definieras i lagen om anställningsskydd och att praktikplatser skall kunna tas fram med stöd av den s. k. främjandelagen. Försök bör också göras med att ålägga privata och offentliga arbetsgivare att utarbete planer för beredskapsarbeten åt unga. Slutligen begärs att inslag av handledning, yrkesvägledning, förmedlingskontakter m. m. skall ges åt alla ungdomar som sysselsätts i beredskapsarbeten.”

Utskottsmajoriteten avstyrker förslagen i vår motion av två skäl. Man säger sig konstatera att de åtgärder vi föreslår i huvudsak är en upprepning av de förslag vi presenterade i våras. Men självfallet håller vi fast vid förslag som vi anser vara sakligt väl underbyggda. Jag vill påminna om att våra förslag i stor utsträckning utgår från uppslag som fördes fram förra hösten av sysselsättningsutredningen och som mot bakgrunden av den utveckling jag nys skisserade är lika aktuella nu. Vidare är det så att det program vi vill genomföra också innesluter åtgärder som bedömts som angelägna av delegationen för ungdomens sysselsättningsfrågor, DELFUS, och därför aktualiserats av delegationen tidigare i höst. Det är den delegation som tillsattes av regeringen på initiativ av socialdemokraterna förra hösten.

Vidare hänvisar utskottsmajoriteten till regeringens åtgärdsprogram som presenterades tidigare i höst. Enligt det programmet skall, har det anförts, uppemot 100 000 ungdomar kunna tas om hand i olika former av utbildning samt praktik- och beredskapsarbeten. I vår reservation till utskottets betänkande finner vi det i och för sig tillfredsställande att regeringen beslutat om åtgärder. Men man borde ha lyssnat till våra varningar i våras och planerat

i tid. Nu kan vi inte befria oss från misstanken att arbetslöshetstalet för ungdomar i augusti i år, 54 000 – det högsta någonsin under 1970-talet – blev en larmsignal som fick regeringen att komma till insikt om att något måste göras.

Enligt vår bestämda mening är regeringens åtgärds paket inte tillräckligt, utan det behöver kompletteras. Det är bra om man försöker mildra verkningarna av ungdomsarbetslösheten i vinter. Men man kan knappast räkna med att problemen är lösta därefter.

Som utskottet med rätta påpekade i våras finns det anledning till oro även på längre sikt, eftersom de årskullar av 16-åringar som nu och en bit in på 1980-talet lämnar grundskolan kommer att vara betydligt större än motsvarande årskullar under den gångna delen av 1970-talet. Detta ökar kraven på utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska insatser. I vårt program finns därför en rad inslag som får verkan även på längre sikt.

Detta är av avgörande betydelse därför att arbetslösheten får allvariga följder när den drabbar unga människor. Arbetslöshet och otrygghet kan prägla en hel generations inställning till samhället. Det är förstaeligt om ungdomarna underkänner ett samhälle som inte kan ta till vara deras arbetsvilja. De känner sig överflödiga, och många förlorar tron på sig själva.

Herr talman! Med hänsyn till den omfattande debatt vi hade i våras om ungdomsarbetslösheten och till de interpellationsdebatter i ämnet som förekommit tidigare i höst skall jag begränsa mitt inlägg i denna del till det nu anförda. Jag finner dock anledning att understryka kravet i vår motion på förstärkning av arbetsförmedlingens resurser. I detta ligger en förutsättning för att vi skall kunna förverkliga de arbetsmarknadspolitiska besluten. Åtgärderna måste utformas så att man erhåller en individuell service vid arbetsförmedlingen.

Arbetslösa ungdomar har större behov av personlig vägledning än de flesta andra arbets sökande. De saknar arbetslivserfarenhet, en stor del är osäkra i sitt yrkesval. En del befinner sig kanske också i en svår social situation. Det krävs ofta en tidsödande verksamhet av arbetsförmedlarna för att stödja och hjälpa dessa ungdomar.

Det gäller att i förtroliga samtal med ungdomarna klarlägga deras situation, skapa intresse och ge tilltro till deras förmåga att gå ut i förvärvslivet och möta de uppgifter som väntar. Det är bl. a. genom personliga insatser från arbetsförmedlarnas sida dessa problem kan lösas.

Jag ber därmed att få yrka bifall till reservationen 3 av Bengt Fagerlund m. fl.

Avslutningsvis skall jag med några ord motivera vårt ställningstagande till yrkandet i vpk-motionen 1 om bevarad sysselsättning inom textilbranschen motsvarande 2 000 årsarbeten. Som framgår av vårt särskilda yttrande till betänkandet har vi inte ställt oss bakom det motionsyrkandet, därför att vi anser att det behövs andra grepp än de vpk har föreslagit i motionen för att komma till rätta med svårigheterna inom textilbranschen. Vårt ställningstagande kan alltså inte tolkas som att vi inte vill erkänna de svåra problemen

inom denna bransch. Tvärtom har vi länge drivit kravet på en samlad plan för tekoindustrins utveckling. Det har vi nu fått gehör för. Med anledning av en motion från vårt parti har näringsutskottet enhälligt i sitt nyligen avgivna betänkande nr 16 uttalat sig för att den till våren aviserade propositionen om tekoindustrin bör innehålla en övergripande plan för samhällets insatser på tekoområdet såväl på kort som på lång sikt. Det är, herr talman, min förhoppning att denna plan snabbt arbetas fram. Situationen inom denna bransch motiverar detta.

JAN-IVAN NILSSON (c):

Herr talman! Vårt land har i jämförelse med många andra länder en hög förvärvsgrad bland befolkningen och en jämförelsevis låg arbetslöshet. Att vi nått därhän beror nog på att partier och organisationer prioriterar sysselsättningen som en förstahandsfråga och på att stat och kommun satsar förhållandevis kraftfullt på att rätten till arbete skall kunna bli en realitet för människorna.

Ändå har vi nu mycket stora problem för sysselsättningen. Det gäller inte minst ungdomen, och jag vill instämma med vad Erik Johansson nyss sade beträffande samhällets ansvar för den. Vi är starkt beroende av världen runt omkring oss. En fortsatt stark satsning från samhället är nödvändig. Från centerns sida har vi sagt att från mitten av 1970-talet till mitten av 1980-talet fordras minst 400 000 nya jobb. Det är svårt för oss att begripa att socialdemokraterna försöker förlöjliga en sådan målsättning. Den behöver genomföras för att människor i olika bygder skall ha en någorlunda lika möjlighet att få arbete. Under trepartiregeringens tid har 60 000 nya jobb kommit till. Det är kanske värt att notera detta.

Under 1975 och 1976 drevs en politik som medförde att vårt land förlorade konkurrenskraft och marknader såväl på export som hemma. I hög grad var det då fråga om självförvållade svårigheter. Svårigheterna klarades genom ökade insatser från arbetsmarknadsmyndigheternas sida, t. ex. lagerproduktion, ökade beredskapsarbeten och ökad utbildning. Statistiskt sett hade vi mycket gynnsamma siffror att visa upp inför omvärlden. Antalet sysselsatta genom beredskapsåtgärder, samhälleliga åtgärder, ökade emellertid undan för undan.

Under slutet av 1976 och under 1977 kom de internationellt omfattande strukturförändringarna på allvar in i vårt näringsliv. Den dåvarande trepartiregeringen tveckade inte att ta samhällets resurser i anspråk för att rädda sysselsättningen. Detta har förskaffat oss stora skulder till utlandet, men det var värt sitt pris.

Det viktigaste i vårt samhälle är alltjämt att upprätthålla en hög sysselsättning. Genom exempelvis devalveringar, vilka var helt nödvändiga på grund av den tidigare för lättsinniga politiken, genom borttagande av arbetsgivaravgifter och genom en ansvarsfull lönerörelse m. m. kunde kostnaderna för produktionen i näringslivet begränsas. Därigenom kunde vi sälja vår produktion 1977 och 1978. Sänkningen av löneskatterna har dessutom medfört att kommunerna och landstingen kunnat begränsa sina

skatteuttag. Inflationen har därmed dämpats. Vi har fått en omläggning av den ekonomiska politiken. Tack vare denna är vårt land på väg mot rätt kurs. En viktig förutsättning är emellertid att vi kan dämpa inflationen ännu mer.

Socialdemokraterna har lagt fram sina förslag. Om dessa hade gått igenom skulle – som vi nu i efterhand kan konstatera – näringslivet ha haft åtminstone 20 % högre kostnadsläge enbart på grund av att man inte genomfört devalveringarna och inte frigiort sig från den tyska valutan. Vi skulle dessutom ha haft betydligt högre löneskatter. Man vågar knappast tänka på hur vår sysselsättningssituation skulle ha varit om socialdemokraternas förslag hade gått igenom. Vi skulle naturligtvis ha haft en mycket högre arbetslöshet och mycket högre landstings- och kommunalskatter.

Genom en ansvarsfull ekonomisk politik skapas grunden för en trygg sysselsättning. Det mesta vad gäller orsakerna till dagens läge i vårt land är redan debatterat efter en lång dag. Jag skall därför, herr talman, nu endast ta upp en fråga som behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 15. Det gäller förslaget till höjda flyttningsbidrag.

Enligt propositionen nr 50 s. 94 anser folkpartiregeringen att det är "nödvändigt att snarast förbättra *flyttningsbidragen* för både definitiva flyttningar och tillfälliga pendlingar mellan två orter". Man tidigarelägger således med ett halvår höjningarna av olika flyttningsbidrag som arbetsmarknadsstyrelsen föreslår för nästa budgetår.

När det gäller höjningen av starthjälpen för ensamstående är den ungefär dubbelt så stor som penningvärdeförsämringen. Arbetsmarknadsutskottets majoritet måste här ha en helt felaktig argumentering. Det är här fråga om den mest flyttningsbenägna unga arbetskraften, som man främst försöker påverka att flytta. Motivet för åtgärden är att öka tempot och omfattningen av den geografiska omflyttningen av människor. Folkpartiregeringen ändrar alltså inriktning av flyttningspolitiken mitt under ett budgetår. Moderater och socialdemokrater stöder regeringen. Det är desto mer anmärkningsvärt som riksdagen beslutat om ett förslag till en mera decentraliserad regionalpolitik. Det förslaget skall läggas fram om tre fyra månader.

Det förslag som regeringen nu lägger fram om högre bidrag för att öka den geografiska omflyttningen kommer helt klart att motverka åtgärder för en mera aktiv regionalpolitik med prioritering av de svagare orterna. Att redan från den 1 januari nästa år öka penningbidragen för flyttning innebär givetvis en stimulans att flytta, även om ökningen endast återställer realvärdet från den 1 juli 1977, eftersom inga reella förbättringar med samtidig verkan föreslås för att öka sysselsättningen där arbetslösheten finns.

Centern föreslår i reservationen I vid arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 15 att realvärdet på flyttningsbidragen återställs men samtidigt att resurserna ökas för att önskad flyttning skall kunna undvikas, genom höjningen med 3 milj. kr. till särskilda stödåtgärder i glesbygder på den tilläggsbudget som vi nu behandlar. Det är pengar som vi sparar in genom att endast kompensera för inflationen sedan den 1 juli 1977. Dessutom föreslår vi en förstärkning av resurserna till de regionala utvecklingsfonderna. Den bör

kunna tas upp på tilläggsbudget II, som brukar läggas fram samtidigt med statsbudgeten.

Majoriteten i utskottet torde inte kunna förneka att folkpartiregeringens förslag innebär stimulans för ökad flyttning. Man försöker komma förbi detta som jag tycker generande faktum genom en ganska slingrande utskottsskrivning. Utskottets majoritet slår emellertid i skrivningen indirekt fast riktigheten i centerns motivering i reservationen 1.

Budgetministern uttalade klart och tydligt i TV för kort tid sedan att en geografisk omflyttning av människor var nödvändig och att det är därför som regeringen tidigarelägger höjningarna av flyttningsbidragen. Om folkpartiregeringen avser att förstärka de svagare arbetsmarknaderna med effekt på dagens och morgondagens befolknings- och sysselsättningsutveckling på de svagaste orterna, borde den samtidigt ha föreslagit särskilda regionalpolitiska insatser för dessa. Det är detta som också utskottsmajoriteten menar har betydelse för dessa orter. Men man föreslår inga sådana åtgärder. Tvärtom – man ger större bidrag för att flytta bort folk från dessa orter. Centern föreslår däremot förstärkningar och tidigareläggningar som kan tillgodogöras de svagaste orterna. Det menar vi överensstämmer med en riktig arbetsmarknadspolitik med sikte på en decentraliserad regionalpolitik.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 1.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Till behandlingen av och debatten om den ekonomiska politiken och skatterna hör också frågorna om de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Jag skall i detta anförande begränsa mig till att kommentera reservationen 4 som vi moderater har fogat vid arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 15.

Principen om allas rätt till arbete är den princip som ligger till grund för det arbete som var och en av oss utför i vår politikergärning. Principen utgör utgångspunkten för alla våra ansträngningar för att lösa sysselsättningsproblemen. Jag vill särskilt understryka detta därför att denna princip är ett av kännetecknen för svensk politik. Vi behöver inte resa så långt utanför vårt lands gränser för att upptäcka att denna princip inte alls är så självklar på alla håll.

Jag vill också understryka detta, eftersom det trots allt finns ett fåtal svenskar som på allvar säger: Inte vill dom där gubbarna i ledighetskommittén ha jobb, inte. Eller också säger de: Det är strunt med dagens ungdom. Dom bara går och drar. Inte vill dom ha jobb, inte.

Hur är det med den principiella utgångspunkten? Vill verkligen alla – varenda människa i det här landet – ha jobb? Ställs frågan på det sättet kan man ibland få ett överraskande svar: Ja, jag undrar, jag. Vi har en ny grabb på lagret, som inte passar tiderna. Han är ofta sjuk, särskilt på måndagarna. Jag tror att ni känner igen den typen av kommentarer eller omdömen.

Men frågar man om varje människa verkligen innerst inne vill ha ett jobb, om varje människa har detta grundläggande behov, då instämmer de allra flesta i principen om allas rätt till arbete. Samtidigt är man, tror jag, medveten

Nr 55

Torsdagen den
14 december 1978

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

Torsdagen den
14 december 1978

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

om att bakom exempelvis en arbetstagares ointresse eller likgiltighet på arbetsplatsen ligger en mängd olika orsaker. Det kan vara fråga om en dålig start i barnåren, det kan ha gått snett i skolan, yrkesvalet blev kanske totalt fel, själva arbetsuppgiften kanske upplevs meningslös, den psykiska eller fysiska arbetsmiljön kan vara pressande, osv.

Jag tror det är viktigt att då och då påminna oss om principen om allas rätt till arbete. Det är inte minst riktigt när sysselsättningsproblemen är så stora som de är och skattebetalarna år efter år måste satsa alltmer på arbetsmarknadspolitiska insatser. Det är inte minst viktigt att slå fast den här grundprincipen, när man kritiskt vill granska de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

Arbetsmarknadspolitiken får inte bli en den svenska politikens heliga ko. Nej, ta bort glorian på kossan! Gå i närkamp med verkligheten utan skyggglappar! Se sanningen i vitögat! Är verkligen erfarenheterna av många års arbetsmarknadspolitiska åtgärder enbart goda?

Jag tror att vi får, och bör, erkänna misstagen och diskutera alternativ. Vet ni, bästa kolleger här i kammaren, att de arbetsmarknadspolitiska insatserna under 1970-talet kostat närmare 50 miljarder kronor? Budgetåret 1970/71 var kostnaderna för arbetsmarknadspolitiska insatser 2,4 miljarder. 1975/76 blev kostnaden 5,1 miljarder. Och budgetåret 1977/78, det som alltså avslutades i somras, kostade närmare 10 miljarder. År 1970 var antalet handläggare vid arbetsförmedlingarna 1 900. I år är antalet arbetsförmedlare nästan dubbelt så stort, dvs. 3 600.

De här uppgifterna – och de är bara några av dem som finns – belyser verkligen den enorma satsningen på arbetsmarknadspolitiken, på principen om allas rätt till arbete.

Men hur har det egentligen gått? Har varje krona, varje tusenlapp, varje miljon under dessa år satsats på rätt sätt? Kan vi tveklöst svara ja på den frågan?

Vad säger arbetsmarknadsstyrelsen? Ja, arbetsmarknadsstyrelsens senaste verksamhetsberättelse är en alldeles utmärkt utgåva. Där kan vi finna en mängd fakta och synpunkter rörande arbetsmarknadspolitiken. Och visst nämns där försöksverksamheten inom arbetsförmedlingen. Men det finns inte särskilt mycket av något som skulle kunna utgöra en diskussion om en rejäl omprövning av hela arbetsmarknadspolitiken.

Fören tid sedan slog landshövdingen i Gävleborgs län, Hans Hagnell, larm. Han menar att arbetslösheten, eller utslagningen, som han kallar den, inte sjunker. Det är bra att vi har kontantunderstöd till dem som är arbetslösa, säger Hans Hagnell. Det är bra att vi har AMS-åtgärder för de arbetslösa. Det är bra, säger Hagnell att vi har förtidspension när AMS inte förmår längre. *Men* det hade varit bättre om vi hade haft en sysselsättningspolitik.

1978 års långtidsutredning har i ett avsnitt diskuterat problemen med den minskade rörligheten på arbetsmarknaden. Utredningen påpekar att om strukturproblemen i det svenska näringslivet skall kunna lösas måste också kapital och arbetskraft kunna flyttas från dödsdömda företag till företag som kan bedömas bedriva en lönsam produktion i framtiden.

Vi moderater har pekat på de här problemen. I reservationen 4 vid arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 15 kräver vi en översyn av tillämpningen av de arbetsmarknadspolitiska stödformerna. Jag beklagar att inte utskottets majoritet har kunnat vara med på vår hemställan. Man menar i stället att en sådan kontinuerlig översyn ständigt pågår, och som exempel nämns 1974 års arbetslöshetsförsäkringsutredning.

Då måste jag fråga, herr talman: Var någonstans i det utredningsbetänkandet har detta behandlats på det sätt som vi avser med vår hemställan om en översyn?

I utskottsmajoritetens skrivning pekas också på att sysselsättningsutredningens betänkande kommer snart. Enligt vad jag erfarit skall slutbetänkandet komma i vår, och enligt vad jag också erfarit tycks inte de nya oroande erfarenheterna från utvecklingen på arbetsmarknaden ha behandlats av utredningen – det kommer alltså inte med i det betänkandet.

Nej, vi vill allt ha mer av översyn. Här skulle man kunna tillämpa den konservativa metodiken, dvs. att bevara det allra bästa av det gamla i arbetsmarknadspolitiken och väga det samman med det allra bästa av det nya som kan finnas när det gäller de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Vi moderater hävdar att vi bör förutsättningslöst pröva exempelvis i vad mån de arbetsmarknadspolitiska stödåtgärderna underlättar en önskvärd rörlighet mellan företag och branscher inom en ort eller inom en region. De som inte vill vara med på det här, de riskerar, herr talman, litet grand att bli beskyllda för ett reaktionärt tänkesätt.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 4.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Det är arbetsmarknadsutskottets sak att pröva regeringens förslag till arbetsmarknadspolitiska insatser i vinter som en komplettering till åtgärder inom den allmänna ekonomiska politiken.

Regeringen har av riksdagen begärt en anslagsförstärkning om drygt tre miljarder kronor för att i olika former kunna klara sysselsättningen för 200 000–250 000 personer.

När vi skulle bedöma behovet av insatser i vinter utgick utskottet från läget på arbetsmarknaden under den gångna delen av hösten. Våra iakttagelser och slutsatser baseras på läget under tredje kvartalet och oktober månad. Vår bedömning bekräftas av arbetsmarknadsstatistiken från november månad som har blivit tillgänglig först efter det att utskottets betänkande förelåg färdigt.

Fortfarande kan hävdas att det råder en hög arbetslöshet och att vi har svåra strukturella problem inom vissa branscher men å andra sidan också en ökad efterfrågan på arbetskraft inom andra branscher. Allmänt kan sägas att sysselsättningen i landet har kunnat hävdas. I november är den, liksom tidigare under hösten, högre än motsvarande tid under 1970-talet. Att sysselsättningsökningen främst gäller deltidsarbetande har utskottet särskilt påpekat, men det är alltså ett faktum att fler människor än tidigare är i arbete under den här delen av året. Den höga arbetslösheten under sensommaren

och hösten har under oktober och november kunnat pressas ned och ligger betydligt under nivåerna som rådde i början av 1970-talet. Varslen om uppsägningar minskar också kraftigt.

Trots tecknen på en begynnande konjunkturuppgång har utskottet samma oro för sysselsättningen i vinter som ligger bakom propositionens förslag. Visserligen registrerar arbetsförmedlingarna en ökning av efterfrågan på arbetskraft, men det är en uppgång som sker från en *låg nivå*. Konjunkturredgången under de senaste åren har slagit särskilt hårt inom industrin. Den återhämtning vi nu räknar med får antagligen inte något snabbt genomslag på sysselsättningen. Erfarenheter från tidigare konjunkturredgångar tyder på att det kan dröja något år innan en ökad efterfrågan i ekonomin slår igenom på sysselsättningen. Man kan inte räkna med att sysselsättningseffekterna skall komma snabbare än efter tidigare konjunkturredgångar. Fortfarande finns stora outnyttjade kapacitetsutrymmen inom industrin. Detta i förening med de svåra strukturproblemen inom branscher som varv, stål och textil kan snarare tala för en långsammare återhämtning än tidigare.

Mot den bakgrund som här har skisserats finns det alltså starka skäl för en omfattande beredskap för att möta de sysselsättningsproblem som kan uppstå i vinter. De förslag till anslagsförstärkningar om drygt 3 miljarder kronor som har förordats i propositionen har mött ett gott gensvar här i riksdagen och har tillstyrkts av ett enigt utskott.

I propositionen läggs också fram förslag beträffande tillämpningen av vissa arbetsmarknadspolitiska stödformer. Ett par av förslagen går ut på att tidsbegränsade stödformer som det s. k. 75-procentsbidraget och äldrestödet i tekoindustrin skall få användas även under första halvåret 1979. Även dessa förslag om förlängning har inte föranlett någon erinran från utskottets sida.

Av det sagda framgår att arbetsmarknadsutskottet i allt väsentligt är ense. Det gäller det föreslagna anslaget på 3 135 milj. kr., där är enigheten total. Och när det gäller insatsernas uppläggning och inriktning är samstämmigheten mycket betydande. Sett i ljuset av regeringens massiva arbetsmarknadspolitiska satsning ter sig de fyra reservationerna som är fogade till betänkandet som marginella.

När det gäller reservation nr 1 så emanerar den från motionen 114 av Jan-Ivan Nilsson m. fl. centerpartister, som har yrkat avslag på propositionens förslag om flyttningsbidrag. Man har hävdad att de pengar som sparas på detta sätt i stället skulle användas för regionalpolitiska åtgärder. Ja, låt oss först se på förslaget i propositionen.

Regeringen har föreslagit förbättringar av några av formerna för stöd till dem som nödgas söka anställning på annan ort än hemorten. Sålunda föreslås att starthjälpn räknas upp med 500 kr., att traktamentena höjs, att fria hemresor skall kunna medges två gånger i månaden i stället för som nu en gång i månaden samt att flyttningsbidragen skall kunna ges generellt till dem som är anställda vid företag som har varslat om uppsägningar, vare sig den som vill flytta är berörd av varslet och därmed hotad av arbetslöshet eller ej. Till den delen av propositionen sade motionärerna nej.

Under utskottsbehandlingen har motionärerna emellertid tänkt om. I väsentliga delar är de nu beredda att ställa sig bakom regeringens förslag. I sin reservation prutar de något på höjningen av starthjälpen för en kategori flyttande, nämligen de ensamstående. Och de vill inte heller vidga kretsen av dem som är berättigade till flyttningsbidrag. Detta innebär att vi i utskottet är eniga om att de som tvingas flytta för att skaffa sig sin försörjning skall få göra flyttningen på rimliga ekonomiska villkor. Men vi är också eniga om att det inte är flyttningspolitiken som skall lösa sysselsättningsproblemen i skogslänen och andra delar av landet utan regionalpolitiska insatser. Mot den bakgrunden är det att beklaga att centerns företrädare i utskottet inte har kunnat ansluta sig till majoritetens linje fullt ut utan i en reservation markerat en särmening, som är en *försämring* för en del av dem som av olika skäl måste flytta från hemorten.

Jan-Ivan Nilsson gjorde här i sitt ekonomiska och regionalpolitiska inlägg en hänvisning till trepartiregeringens insatser på det arbetsmarknadspolitiska området. Den politiken fortsätter under den nuvarande regeringen. Det är en politik där det sker ökade insatser.

Jan-Ivan Nilsson är kritisk till propositionen, men ansluter sig till vissa delar av den. Han säger att det är förvånande att folkpartiregeringen under pågående budgetår har gjort den här förändringen. Man skulle kunna travestera hans uttalande och säga att centerpartisterna under pågående utskottsbehandling gjort en hel del förändringar i det egna förslaget. Det var ju så i första vändan att man från centerhåll yrkade avslag på den här delen av propositionen. I andra vändan anslöt man sig, låt vara till enbart 70 % av det ursprungliga förslaget. När man nu lyssnar till Jan-Ivan Nilssons inlägg funderar man på om Jan-Ivan Nilsson ändå inte för andra gången är inne på ett avslagsyrkande.

Samme talare efterlyste regionalpolitiska satsningar. Ja, visst behövs det oerhörda satsningar – vi skall återkomma till det. Men förslaget från centerpartiet att nu med 3 milj. kr. klara av dessa problem imponerar knappast. Det löser verkligen inte problemen.

Vpk har för sin del accepterat de föreslagna förbättringarna av flyttningsbidragen men ville att bidragen i fortsättningen skall finansieras genom en arbetsgivaravgift, som de kallar för strukturavgift. Utskottet har inte funnit skäl att man skall frångå nuvarande finansiering via statsbudgeten och avstyrker därför motionen.

I motionen 72 av Hans Nyhage yrkas avslag på regeringens förslag beträffande äldrestöd till tekoföretag inom Eiserkoncernen. Den motionen har följts upp i utskottet av moderata samlingspartiets företrädare i reservationen 2. Utskottet har i betänkandet redovisat de kapitaltillskott på 190 milj. kr. som Statsföretag AB fick 1977 för att bilda en tekokoncern med Eiser som moderbolag och samtidigt rekonstruera företagsgruppen. Den beräkning som gjordes byggde på att statliga lån eller bidrag under åren 1978 eller 1979 inte skulle ges. Samtidigt uttalades att en snedvridning av konkurrensförhållandet mellan staten och ett tekoföretag bäst hindrades genom att statliga företag fick samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter som övriga

företag. När detta ställningstagande gjordes var förutsättningen att äldrestödet till icke statliga tekoföretag skulle upphöra i och med utgången av 1978. Om nu äldrestödet förlängs, som regeringen har föreslagit, under första halvåret 1979, har ju dessa tidigare förutsättningar för bedömningen av Eisers ställning till övriga företag i branschen ändrats. De moderata reservanterna anser inte att man skall ta någon hänsyn till detta ändrade förhållande utan menar att propositionens och utskottets resonemang ger ett konstlat intryck. Från utskottets sida vill vi väl med samma rätt hävda att just att *inte* göra anpassning till den förändrade verklighet vari dessa tekoföretag har att verka ger ett konstlat intryck. Denna anpassning till en ny situation med anledning av det förlängda äldrestödet är inte något avsteg från den huvudprincip som motionärer och reservanter säger ligga till grund för att yrka avslag på propositionen i denna del. Utskottet biträder alltså propositionen om det s. k. äldrestödet till företag inom Eiserkoncernen.

Också här finns det en kommunistmotion, och där yrkas på en sysselsättningsgaranti som enligt motionärerna skulle kunna motsvara 2 000 årsarbeten inom textilbranschen. Näringsutskottet har i ett yttrande avstyrkt det förslaget, och vi har i arbetsmarknadsutskottet kommit till samma ståndpunkt och kan alltså med samma motivering som näringsutskottet yrka avslag på motionen nr 1.

I våras fattade riksdagen beslut om riktlinjer för åtgärder mot ungdomsarbetslöshet i anledning av ett regeringsförslag, signerat i utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen. Mot den bakgrunden har regeringen nu i september beslutat om ett åtgärdsprogram, som är avsett att ge utbildning, praktik eller sysselsättning åt 100 000 ungdomar i vinter.

Gymnasieskolans intagningskapacitet har ökat med drygt 11 000 årselevplatser. En del av dessa platser är avsedda för specialkurser som är kortare än ett år eller för kortare yrkesinriktade kurser. Den kommunala vuxenutbildningen har fått ökade möjligheter att anordna yrkesinriktade gymnasiekurser, och lärlingsutbildningen ökas väsentligt. Liksom tidigare kan ungdomar få gå in på lediga platser vid AMU-centra. Utbildning inom företag kan medges under en tid av upp till ett år. För att öka beredskaps- och praktikarbetena hos både stat, landsting och kommuner samt också hos de privata företagen och organisationerna har man vidtagit särskilda åtgärder. Regeringsbeslut från juni och september har medgett arbetsmarknadsverket att anställa sammanlagt 600 arbetsförmedlingsaspiranter. Detta samlade grepp beräknas kunna ge just 100 000 ungdomar en meningsfull sysselsättning i vinter. Det är en mycket stor satsning, och den är också ett uttryck för ansvarsfull politik just gentemot ungdomar som är eller riskerar att bli utan arbete. Erik Johansson i Simrishamn, som kommenterade det här avsnittet, hävdar att regeringen inte hade tagit nya grepp utan att det närmast är fråga om samordningsinsatser, förstärkningar etc.

Han talade också om att man borde göra en starkare satsning på de handikappade. När det gäller det sistnämnda kan jag erinra om att det just har lagts fram en proposition som utskottet får anledning att ta ställning till. Vi får sedan återkomma till den frågan.

Det kan väl inte vara så betydelselöst att man ändå har anställt 600 nya befattningshavare inom arbetsmarknadsverket – vilket skett mellan vårriksdagen och höstriksdagen, dvs. under den tid då Erik Johansson menade att man borde ha använt både de allvarliga signalerna i motionen från i våras och den verklighet man kunde iakta som en utgångspunkt för att göra något speciellt.

I den motion om åtgärder inom den ekonomiska politiken för att förbättra sysselsättningen som socialdemokraterna lade fram vid riksmötets början finns också ett yrkande om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Detta yrkande innesluter i sig en rad åtgärder som spänner över såväl utbildningspolitiken som arbetsmarknadspolitiken – däri har Erik Johansson alldeles rätt. Men utskottet har konstaterat att socialdemokraternas program i allt väsentligt överensstämmer med de förslag som socialdemokraterna lade fram i den partimotion i våras med anledning av propositionen om åtgärder mot ungdomsarbetslöshet som jag nyss apostroferat. Utbildningsutskottet har gjort samma bedömning som vi. Utbildningsutskottet har nämligen beretts tillfälle att yttra sig över socialdemokraternas i höst framlagda motion i denna del. Utskottet har emellertid avstått från att yttra sig och har hänvisat till det yttrande som man avgav till arbetsmarknadsutskottet i våras. Situationen är därmed oförändrad. Både utbildnings- och arbetsmarknadsutskotten har alltså avstyrkt det socialdemokratiska programmet.

Utan att ingå på enskildheterna i det socialdemokratiska förslaget vill jag här slå fast att det enligt min uppfattning inte råder skilda meningar om att kraftfulla åtgärder måste vidtas för att man skall komma till rätta med ungdomsarbetslösheten. Massivare insatser än någonsin görs nu för att hjälpa ungdomar med sysselsättningssvårigheter. Det börjar också ge resultat. Arbetslösheten, som var hög under sensommaren och förhøsten, minskar nu även bland ungdom månad för månad. Antalet arbetslösa ungdomar var i november 32 000. Det är att observera att det är en genomsnittssiffra för november månad under hela 1970-talet. Då får vi inte glömma, Erik Johansson, att vi har haft en exceptionell lågkonjunktur, som slår mycket hårt när det gäller årets novembersiffra. Därmed är det inte sagt att det är en siffra som vi kan slå oss till ro med. Man kan kanske säga att den antyder att det möjligen finns en gräns för vad man kan nå med arbetsmarknadspolitiska åtgärder och att arbetsmarknadspolitiken aldrig kan bli riktigt framgångsrik utan en bättre spontan efterfrågan på personal än vi har i dag. Då är vi inne på de frågor om utformningen av den ekonomiska politiken som har diskuterats så livligt under hela denna dag.

Av den dubblade socialdemokratiska partimotionen återstår inte särskilt mycket, och därför blir också s-reservationen nr 3 nog så tunn. Den har en svepande formulering om att åtgärderna satts in sent och att regeringens åtgärdspaket inte skulle vara tillräckligt. Till det är att säga att socialdemokraterna har inte gått längre än regeringen när det gäller den ekonomiska satsningen. När det gäller de egna s-förslagen, som skulle ge de påstådda effekterna på lång sikt, lyser de konkreta förslagen med sin frånvaro. Utskottet har heller inte låtit sig övertygas, och därför kan man inte biträda

Torsdagen den
14 december 1978

*Den ekonomiska
politiken m. m.*

yrkandet nr 17 i motionen 2.

Utskottet tar i den avslutande delen upp tre motioner som berör inriktningen av de arbetsmarknadspolitiska stödinsatserna men utan att rikta någon invändning mot omfattningen av dessa.

Moderata samlingspartiet vill ha en översyn av tillämpningen av stödinsatserna, som anses hämma den nödvändiga flexibiliteten på arbetsmarknaden.

Vare sig man läser motionen eller reservationen i ämnet som finns fogad till utskottets betänkande blir man inte klok på vad motionärer och reservanter är ute efter. Den kritik mot arbetsmarknadspolitiken som finns inlindad har inte konkretiserats i något avseende.

Alf Wennerfors, som här kommenterade motionen och reservationen, hade en del fältrop: Nu är det dags att ta bort skyggklapparna! Han kommenterade även arbetsmarknadsstyrelsens utbyggnad – ”denna enorma satsning”! Det är en helt riktig iakttagelse. Men det lät som om Alf Wennerfors närmast beklagade denna satsning, och han frågade: Kan vi tveklöst säga ja till allting som arbetsmarknadsstyrelsen har gjort? Nej, det kan vi säkerligen inte. Men om en och annan krona har använts felaktigt får detta inte bli något av de obotfärdigas förhinder när vi måste göra de stora satsningar som också Alf Wennerfors är beredd att vara med om.

Motionärerna antyder att man skulle kunna föra in litet konservativ ideologi genom att bl. a. sikta på en större rörlighet. Det finns naturligtvis anledning att rörligheten skall finnas med. Men den får ju inte vara det enda, och det får också vara inom mycket måttliga gränser.

Utskottet för sin del har fått nöja sig med att peka på de kraftiga inslag i arbetsmarknadspolitiken som finns för att underlätta den yrkesmässiga rörlighet som motionärer och reservanter synes förespråka. I övrigt hänvisar vi till den omfattande utredningsverksamhet som pågår på arbetsmarknadsområdet.

Vpk vill att arbetsmarknadsutbildningen skall läggas upp så att den kan garantera arbete i utbildningsyrkena. Vi har hänvisat till att all utbildning måste anpassas till efterfrågan på arbetsmarknaden och att planering av utbildningen får inriktas härfter. Att ge en absolut garanti är enligt vår mening inte möjligt. Vidare vill kommunisterna att beredskapsarbetena skall inriktas så att de främjar utvecklingen av näringslivet i eftersatta regioner genom att bygga ut industrierna just där. Därmed har man ju glidit in på insatser och uppgifter för regional- och industripolitik. Vi menar att beredskapsarbeten med uppgift att ge temporär sysselsättning inte lämpar sig särskilt för insatser av det slag som motionärerna önskar. Utskottet har också avstyrkt den kommunistmotionen.

Herr talman! Avslutningsvis kan vi ändå konstatera att vi i höst har märkt en viss uppgång när det gäller efterfrågan på arbetskraft. Då skall ändå sägas att den uppgången har varit svag och att den sker från en låg nivå. Denna iakttagelse gäller inte minst inom industrin. Det ökade antalet lediga platser kan också till viss del bero på den obligatoriska anmälan som nu omfattar tio län mot endast tre län förra hösten.

Den förbättrade orderingången till industrin neutraliseras dock när det gäller behovet av arbetskraft på grund av ett fortfarande lågt kapacitetsutnyttjande inom industrin. Det är därför nödvändigt att göra denna massiva insats som regeringen har föreslagit. Det må sedan gälla insatser för arbetsmarknadsutbildning, sysselsättning i företag, beredskapsarbete eller olika former av skyddat arbete. Till det kommer också tidigareläggning av offentligt byggande som kommer att ge ett visst sysselsättningstillskott.

Regeringens politik, som innebär att arbetsmarknadspolitiken nu ger bortemot en kvarts miljon människor en meningsfull sysselsättning, kostar väldigt mycket pengar. Men utskottet har anslutit sig till detta förslag och yrkar på att riksdagen måtte anta detsamma. Vi gör det i den övertygelsen att det är riktigt att förhindra att människor blir utan arbete. Arbetet har ett egenvärde, ett värde som borde komma alla till del.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 15 i dess helhet.

JAN-IVAN NILSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Centern har alltid slagit vakt om människor som drabbas av arbetslöshet, men vi har aldrig funnit att en lösning vore att tvinga dem att flytta genom statsbidrag. Vi kan nu genom olika undersökningar konstatera hur många människor har mött personliga tragedier genom oönskade flyttningar på grund av arbetslöshet. 1960-talet är ju ett varnande exempel. Det är nu inför en väntad konjunkturuppgång oroande att regeringen ändrar relationerna mellan de krafter som verkar för sysselsättning på orter, där människorna bor och vill leva, och de ekonomiska krafter som verkar för en flyttning av människorna från dessa orter. Detta blir effekten av folkpartiregeringens förslag, som Elver Jonsson beklagade att centern inte kunde stödja. Om han hade vetskap om centerns inställning till denna fråga tycker jag att han inte kan vara förvånad.

Elver Jonsson sade också att 3 milj. kr. inte betyder någonting. Jag kan ursäkta Elver Jonsson. Han har inte så lång erfarenhet i arbetsmarknadsutskottet, och han bor inte i de värst drabbade bygderna. Men vi har ändå båda två besökt Sorsele. Där skulle mycket mindre belopp än 3 milj. kr. i glesbygdsstöd betyda väldigt mycket. Genom glesbygdsstödet åstadkommer man förhållandevis stora effekter med relativt små belopp.

Centern föreslår också en förstärkning av utvecklingsfonderna. Om folkpartiet, moderata samlingspartiet och socialdemokraterna ville nå en samstämmighet mellan vad man säger i sin motivering och effekten av sina yrkanden, borde de ha stött centerns reservation om ett uttalande till regeringen om ökade resurser till utvecklingsfonderna på tilläggsbudget II. Detta motsätter sig emellertid utskottsmajoriteten. Det är anmärkningsvärt att man vill förändra relationerna mellan de krafter som kan verka i detta fall. Jag vill citera majoritetens egen skrivning:

”Avgörande för möjligheterna till arbete har i stora delar av vårt land visat sig vara kraftfulla regionalpolitiska insatser. På denna väg har tusentals arbeten kunnat nyskapas och icke önskad flyttning kunnat förhindras.”

Detta vill centern åstadkomma genom ett uttalande till regeringen, men det sätter sig alltså utskottsmajoriteten emot i en tid när det är fara för en ny flyttningsström från de svaga arbetsmarknaderna.

ERIK JOHANSSON i Simrishamn (s) kort genmäle:

Herr talman! När vi i vår motion och i vår reservation har strukit under att regeringens paket med åtgärder är långt ifrån tillräckligt, är det den långsiktiga lösningen som vi saknar. Som jag sade i mitt inledningsanförande har vi i vår motion föreslagit en hel rad konkreta åtgärder till en långsiktig lösning av ungdomsarbetslösheten. Den är inte bara ett konjunkturproblem utan beror på den förändring och omställning som äger rum på arbetsmarknaden. I framtiden behövs – det har bl. a. sysselsättningsutredningen slagit fast – en vidgad yrkesutbildning för att ungdomarna skall få bättre fotfäste på arbetsmarknaden.

Vi menar att de stora ungdomskullar som kommer att finnas på 1980-talet redan nu kräver åtgärder för att göra dem rustade för inträde på arbetsmarknaden. I den debatt som har förts i dag om de ekonomiska och konjunkturpolitiska frågeställningarna har det belysts vilken politik som vi förordar för att finna lösningar på de här problemen.

Vi anser alltså att det finns anledning att nu kraftfullt vidta mera framtidsinriktade åtgärder i syfte att finna lösningar på problemen. Sådana åtgärder har vi räknat upp i vår motion, som jag återopade i mitt tidigare anförande.

ALF WENNERFORS (m) kort genmäle:

Herr talman! Elver Jonsson redovisade på ett korrekt sätt att jag belyste utbyggnaden av de arbetsmarknadspolitiska insatserna under 1970-talet. Men därefter meddelade han kammaren hur Alf Wennerfors lät. Låt mig då meddela kammaren hur Elver Jonsson lät. Det lät som om Elver Jonsson missförstod mig.

Visst är det trevligt med missförstånd – då blir det ju ofta debatt – men om mig lät det inte som om jag beklagade utbyggnaden. Jag sade ju t. o. m., Elver Jonsson, att det här är verkligen ett fint exempel på den enorma satsning som vi har gjort just på principen allas rätt till arbete.

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Att jag försökte göra en tolkning av herr Wennerfors inlägg beror på att man inte av motionen eller reservationen kan läsa ut vad moderaterna i utskottet egentligen tänkte sig. Det var därför jag lyssnade med sådant intresse till herr Wennerfors, men jag beklagar om jag missförstod honom. Då kan vi kanske lämna tolkningen av herr Wennerfors anförande därhän. Jag konstaterar bara att varken motionen eller reservationen hjälper en särskilt långt när man försöker fundera ut vad moderaterna tänkt sig.

Erik Johansson talar om de långsiktiga problemen och säger att dem skulle vi ha kommit till rätta med om vi hade bifallit den socialdemokratiska partimotionen, som är en upprepning av vår motionen – jag sade just det. Jag

tror inte att man löser problemen så enkelt. Vi är egentligen för ense för att kunna påstå att man kan komma med så mycket nytt. Däremot tror jag att sysselsättningsutredningen har en hel del att ge när den är färdig med sitt arbete. Riksdagen kommer säkerligen också att få ta ställning till utredningens förslag.

Det förhållandet att 600 aspiranter har tagits in tyder ändå på att på sikt måste den satsningen kunna ge en del i utbyte. Aspiranterna kan inte sägas vara färdiga när de går i tjänst, men det är klart att om några år kommer de att kunna fylla större uppgifter.

Jan-Ivan Nilsson beklagade att vi inte ville vara med om att förstärka utvecklingsfonderna. Men nog är det litet tunt med 3 milj. kr., och det är ju anmärkningsvärt att centerpartiet prutar de 10 milj. kr. man tänkte sig i motionen ner till de 3 milj. kr. som återfinns i reservationen.

Det går inte att säga, som reservanterna gör, att man kan byta ut bidragsförbättringar, som är till gagn för enskilda människor, mot ett förstärkt regionalpolitiskt stöd av det slag som reservanterna har förordat.

Förbättringen av flyttningsbidraget blir ju en omedelbar hjälp för dem som måste flytta, och det belopp om 3 miljoner som centern vill anvisa till de regionalpolitiska projekten medger för det första endast åtgärder som får mycket blygsamma sysselsättningseffekter. För det andra kan de bara få verkan på lång sikt. Det tar tid att dra i gång nya företag, och det kostar mycket pengar.

Regionalpolitiken är för dyr och *för viktig* för att man skulle kunna tro att centerförslaget om 3 milj. kr. skulle lösa problemen.

JAN-IVAN NILSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt som Elver Jonsson sade, att det tar tid att dra i gång nya företag. Men då finns det väl desto större anledning att sätta in resurser så snart som möjligt. De 3 miljonerna skulle gå till glesbygdsmedel. Ytterligare medel för förstärkning av utvecklingsfonderna skulle anvisas på tilläggsstat II. Vi har ingenting sagt om antalet miljoner till utvecklingsfonderna. Givetvis behövs åtskilligt mer än 3 miljoner. Jag vet från mitt eget hemlän att det finns mycket stora behov som inte är tillgodosedda och som måste tillgodoses om utvecklingen skall kunna få en riktning som den spontant nu ser ut att vilja ta.

Vad jag nu lägger märke till är att Elver Jonsson inte motsäger påståendet att innebörden av regeringsförslaget, som stöds av majoriteten i utskottet, de facto är en förstärkning av flyttningsresurserna i förhållande till de motsatta sysselsättningskrafterna. De verkar för att sysselsättning skall skapas på orter där arbetslöshet finns. I det avseendet finns då en överensstämmelse mellan Elver Jonssons resonemang här i dag och budgetminister Mundebores resonemang i TV häromsistens, där han sade att det är nödvändigt med en ökad flyttning av människor här i Sverige.

På förslag av talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

Nr 55

Torsdagen den
14 december 1978

§ 2 Anmäldes och bordlades

Motion

1978/79:185 av *Lars Schött m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:71 om utbildning av sjöbefäl samt drift- och underhållsteknisk personal i högskolan

§ 3 Kammaren åtskildes kl. 00.01.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert